

PAROLA

XXVI. évfolyam

A közösségi fejlesztőmunka folyóirata

2017/1. szám

Lányi András a szabadságról

Közösségfejlesztői szerepfelfogások és munkamódok

SZERVEZZ ÉS SZERVEZŐDJ!

Esélyeink az érdekképviselésben
– területfoglalók

Nemzetközi kitekintés

Kisközösségi rádiózás fiatalokkal és civilekkel

Tartalom

Lányi András a szabadságról, Gyüttmenteknek	2
Közösségfejlesztői szerepfelfogások és munkamódok közösségeket érintő radikális mértékű változásokban I.....	4
SZERVEZZ ÉS SZERVEZŐDJ!.....	14
Esélyeink az érdekképviseletben – területfoglalók egy kistelepülésen	28
Prága: udvar-rekonstrukció és lakossági részvétel - Nemzetközi kitekintés	33
Kisközösségi rádiózás fiatalokkal és civilekkel a CIRMI-ben	36

PAROLA. Felelős kiadó: a Közösségfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztő: Vercseg Ilona

Tördelés: Sain Mátyás

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén: kofe@kkapcsolat.hu

Lányi András a szabadságról, Gyüttmenteknek

Március 15-e alkalmából Lányi András, az Infocracy csapatának felkérésére, írásos és video üzenetet küldött a Gyüttmenteknek. Miről is van szó?

A „Gyüttmentek” az élhető és fenntartható élet bűvkörében élő és szerveződő polgárok. Éves találkozójukon, a Gyüttment Fesztiválon az ökotudatos létezés képviselői, úttörői, bozótharcosai és érdeklődői gyűlnek össze, hogy előadóként vagy hallgatóként - de mindnyájan résztvevőként is - egymást segítve, tanítva, bátorítva összekapaszzkodjanak, egymásból erőt merítsenek, és egy közös térben, közös éggel közösséget alkossanak.

A fesztivál 2015-ben látott napvilágot Csobánkapusztán, amely így a csapat bölcsője lett. Nagy lendülettel vágtak neki egy teljesen új, tematikus esemény megszervezésének, gyakorlatilag nulla tapasztalattal, de csodálatos motivációval. A 2016-os rendezvény már 1500 embert vonzott, akik 4 nap alatt közel 200 elméleti és gyakorlati előadáson, foglalkozáson és oktatáson vehettek részt, melyek mind valamilyen módon a vidéken megvalósított komplex életmód-alternatívához kapcsolódtak. A találkozó, a visszajelzések alapján, rendkívül inspiráló és hiánypótló eseménnyé vált. A fesztivál 2017-től vándorfesztiválként folytatja útját, idén augusztus 24-27 között az Oszkó melletti varázslatos dűlők adják az összejövetel helyszínét.

A szervezők sokfelől jöttek, vannak köztük gyakorló és tapasztalt civilek, gazdálkodók, építők, művészek, útkeresők, mozgalmárok. 2017-től a közösségi kezdeményezésű fesztivál szervezése is közösségivé válik – az érdeklődők a Gyüttmentek Facebook csoportjában vagy az infocracy.hu weboldalon tájékozódhatnak.

Az Infocracy céljairól és törekvéseiről mindent elárul az a két fogalom, melyek ezt a nevet alkotják: information + democracy = infocracy. Az ELTE Humánökológia mesterszakáról indult kezdeményezés hosszú távú célja, hogy elősegítsen egy fenntartható társadalomba való belépés és demokratikus átmenetet, együttműködve a hazai zöld és civil szerveződésekkel. Munkájuk során olyan érdekes, magas szakmai színvonalú videós tartalmakat állítanak elő, melyekkel a globális és lokális problémákra és azok lehetséges megoldásaira hívják fel a figyelmet. Tuba Máté

Gyüttment Fesztivál –2017. március 15.

Kedves Gyüttmentek!

Amikor Gandhit megkérdezték, miért szentelte egész életét India felszabadításának, tiltakozott és azt mondta, ő bizony mással volt elfoglalva: ön maga felszabadításán fáradozott. Hívei elcsodálkoztak ezen. Gandhi azonban tudta, hogy az ember egymagában nem lehet szabad, legfeljebb magányos és szerencsétlen. A szabadság ugyanis nem az egyén jellemvonása, hanem a kapcsolatoké. Csak egymást tehetjük szabaddá: én téged, te engem. Aki a szabadságot választja, társakat választ.

Az önkéntes társulást azonban az ipari társadalomban megakadályozza kiszolgáltatottságunk. A technológiai-gazdasági ésszerűségnek csúfolt kényszerképzetek személytelen uralma alatt élünk, és ezek felmentenek az önálló gondolkodás és a szabad választás felelőssége alól.

Nézeteink csereszabatoságáról az informatikai csúcstechnológia gondoskodik, vágyaink nyomán hulladéközön támad, céljainkat a képtelenül kitágult társadalmi térben nem érhetjük el a fosszilis energia pazarlása nélkül. Mintha a vasúti menetrendet böngészni, csalhatatlan tudományos előrejelzések tájékoztatnak, mikorra fogja a klímaváltozás eltüntetni otthonunkat, a pannon ökoszisztémát. Hány magyarországi erdő, termőtalaj fog megsemmisülni a Földön a következő évtizedekben, miféle mérgek és milyen ütemben terjednek vizeinkben, mikorra esedékes az énekes madarak, a méhek kipusztulása. Mi pedig azzal vigasztaljuk magunkat, hogy a globális folyamatok kérérlhetetlen logikájával szemben tehetetlenek vagyunk.

Ti nem hittétek el ezt a maszlagot. Felismertétek, hogy a társadalom rendje csak addig kikezdhetetlen, amíg áldozatai nem tudják elképzelni, hogy élhetnének másképpen is. Mert az emberek több-

sége csak akkor mer felháborodni, és terheit akkor kezdi elviselhetetlennek érezni, amikor feltárulnak előtte a boldogulás másfajta, új útjai.

„Sose kételkedjünk benne, hogy egy gondolkodó, elkötelezett emberekből álló kis csoport meg tudja változtatni a világot. Valójában csakis ők tudják megváltoztatni”, írja Margaret Mead.

Bölcső

A változás, amire céloz, sokáig észrevétlenül zajlik, és közvetlenül csak keveseket érint. Az új eszmék, az együttélés új mintái rendszerint kisebb közösségekben formálódnak, nemegyszer nemzedékek állhatatos munkájának gyümölcseként. Azután egyszer csak megmagyarázhatatlan dolgok történnek. Mint március 15-én. Amire senki se számított.

Mert az ilyen félnótásokat, ugye, sokáig csak gyanakvás és gúny kíséri, ami természetes, hiszen merő képtelenség, amit állítanak. Hogy a Föld gömbölyű. Hogy a hatalom a néptől ered. Hogy emberek között csak a szeretet tehet igazságot. Zavaros téveszmék ezek, maguk se tudják, mit akarnak. Egyszer majd azt veszik a fejükbe, hogy a kicsi a szép, és a növekedés nem okvetlenül fejlődés. Vagy azt hangoztatják, hogy a természet nem nyersanyag, a tudás nem fegyver, és a jólét nem bőséges ellátmányt jelent. Nyughatatlan rendbontók, persze, mindig akadnak, a józan gondolkodásúak szerencsére nem hallgatnak rájuk. Most sincs vihar előtti csend. De ha volna, akkor se hallanánk. Fülünkön fülhallgató, a számítógép képernyője a szemünk előtt - nem létezik, amiről nincs hír a médiában.

Ha 1848-ban lett volna internet, nem lett volna március tizenötödike. Mindenki hazuról figyelte volna, mit szerencsétlenkedik össze a Pilvax előtt az a kis társaság. A megmondóemberek megmondták volna, hogy tők esélytelenek, és a magánéletükről terjedtek volna kínos részletek, nem a tizenkét pont meg a talpramagyar.

De azt még hozzátenném, hogy a márciusi eszmék, miután lángba-vérbe borították a két hazát, gyökeret igazán akkor vertek a magyarság szívében, és *termőre* akkor fordultak, amikor az önkényuralom elleni passzív ellenállás jelszavai lettek. Ne működj együtt a rendszerükkel! Azt a keveset, amit meghagytak neked, vond ki a győztes ellenőrzése alól! A saját kerítéseden belül legalább élj a saját törvényeid szerint!

Ilyenek vagyunk. Könnyebben tudunk valamit nem megtenni, mint véghezvinni, bátrabbak vagyunk az elutasításban, leleményesebbek a kimaradásban, mint az együttműködésben. Jól elvagyunk központi irányítás nélkül, sőt, úgy a legjobban. (Mint ötvenhatban a kis felkelőcsoportok a pesti utcán a világ legnagyobb hadserege ellen.)

Ti ezen az úton indultatok el, én pedig azt hiszem, hogy a kisközösségek szelíd szabadságharca ma az egyedüli, ami eredményes lehet. A rendszer ezzel nem tud mit kezdeni, s ha bebizonyosodik, hogy van rajta kívül élet, szebb is, szabadabb is talán, hazugságai halomra dőlnek. Nem a hatalmat kell megragadni, hanem az emberek képzeletét!

Március tizenötödikén sok sikert kívánok nektek!

Közösségfejlesztői szerepfelfogások és munkamódok közösségeket érintő radikális mértékű változásokban I.

Kovács Edit

A cím egy kötetnyi terjedelmű szakdolgozaté, melyet a szerző az ELTE TáTK Közösségi és Civil Tanulmányok mesterszakán végzett tanulmányainak zárásaként írt. E munkából most két fejezetet teszünk közzé, a IV. fejezetet most, a VI. fejezetet pedig a Parola következő, 2017/2. számában. A szerk.

”A szakdolgozat során vizsgált kérdéseim az alábbiak – írja Bevezetésében Kovács Edit:

- Fokozható-e a társadalmi beavatkozások hatékonysága a közösségi részvétel eszközeivel krízishelyzetekben?
- Mik a közösségi munka lehetőségei a társadalmi integráció fokozásában/ elősegítésében?
- A befogadó társadalom mint „munkafelület” a társadalmi integráció meghatározó szereplője kiindulási pontja, vagy eredménye a közösségfejlesztői beavatkozásoknak?

KÖZÖSSÉGFEJLESZTŐI SZEREPÉRTÉLMÉZÉSEK KRITIKUS HELYZETEKBEN

Ebben a fejezetben olyan közösségfejlesztői helyzeteket, ún. speciális eseteket gyűjtöttem össze, melyek az elmúlt években kihívást jelentettek, vagy új szakmai kérdéseket vetettek fel számomra, ill. az általam ismert szakmai közösség¹ számára, mert nem volt nyilvánvaló, milyen beavatkozás segíti/segítené leginkább a közösséget a megküzdésben, a képessé válásban, a tanulásban, a fenntartható új minőségű megoldás megteremtésében. A kritikus helyzet szemléltetéséhez hozott

¹ Közösségfejlesztők országos, regionális és megyei szakmai szervezetei, valamint helyi közösségfejlesztő egyesületek és csoportok, akikkel az elmúlt években valamilyen formában együttműködtem, legtöbbször a városrehabilitáció, a szegénység, a közösségi felelősségvállalás és szolidaritás, ill. a közösségi tervezés és együttműködés terén.

esetek a teljesség igénye nélkül kerülnek bemutatásra, példaként segítve a jelenségek, a felvetett kérdések közelebbi megragadását (...)

Közösségen belüli konfliktussal dolgozni

Székelyföldi kollégáink nem a közösségek hiányára, hanem azok szervezettségére, a változásokra való felkészültségére, a megújulás képességére helyezték a hangsúlyt, amikor közösségfejlesztő munkára készültek. A munkát megragadó hármastagolásuk hamar népszerűvé vált, így szaknyelvünk befogadta a *moccantás*, a *riogatás* és az *áramoltás* terminológiát. A kezdeti aktivitás okozta lelkesedés és a közösségi munka „kiforrott” állapota között – melyben szabadon áramolhat ötlet, tudás, innováció, konfliktusok –, megtorpanások, viták, nyitott és a változásra nem kész emberek egyaránt vannak. Erre a köztes időre az aggodalmak és az aggályok tereként is lehetne tekinteni, ha elfogadjuk, hogy a csoportérés folyamatában a konfliktus egyfajta határérték. A kockázatok, a feladás mérlegelése elkerülhetetlen része a közösségi fejlesztő folyamatnak, így nem megijedni kell tőle, hanem kalkulálni vele. Ezzel együtt vannak láthatóan könnyen kezelhető és vannak nyilvánvalóan külső segítséget igénylő helyzetek. Hogy melyikkel van dolgunk, az a beavatkozó konfliktuskezelő képességei és gyakorlata mellett, a konfliktus természete és időnként nagyobb társadalmi környezete is meghatározza. (...) A csoportmunka menetében mindenki által ismert kisebb viták kezelése mellett (...) a közösségfejlesztő egy konfliktus látható és határozott karaktere, valamint az országban akkor uralkodó ellenséges közhangulat ismeretében, ún. terelő szerepet vállalhat magára és mediátor szakemberek bekapcsolódását készítheti, segítheti elő, majd kísérheti nyugvópontig a folyamatot.

E szerep szemléltetéséhez a megkeresés 2011-ben érkezett a Közösségfejlesztők Egyesületéhez egy, a megyei Rendőr-főkapitányságon dolgozó pszichológus közvetítésével, aki egy hármastag-

helyzetet tapasztalva ajánlotta helyben közösségfejlesztők bevonását. A félelemkeltésre adott rendőrségi válasz, fokozott jelenlét addigra már mindenkinek terhes volt – a település vezetésének, a helyi lakóknak és a rendőrségnek is. De nem volt, aki a kényes – látszólag békés – egyensúlyt megbontsa.

A megkeresést követően az egyesület szakembere² felvette a kapcsolatot a rendőrségi pszichológussal, a település polgármesterével, majd rajta keresztül, az ő javaslatára, a helyi polgárőr-csoport vezetőjével. A helyzetfeltáró interjúkat követően kirajzolódott, hogy a patthelyzet háttérében egy elmérgesedett települési konfliktus húzódik, amelyet az önkormányzati választásokon alul maradt fél élezett ki, lokalizálva mindehhez a településen élő cigány kisebbséghez tartozókkal szembeni országos feszültséget. A helyzetkép értelmezése kapcsán szervezett ad hoc³ szakmai konzultáció során felmerült, megerősítést kapott, hogy a helyzet:

- szakszerű, tervszerű és kötött szabályok mentén zajló beavatkozást igényel, amelyben jól azonosíthatóak és közvetíthetőek a keretek, s amelynek belátható időn belül konkrét – a közösség számára látható – eredménye lesz (lehet); a probléma észlelése a helyi lakosok között elsősorban érzelmi alapon azonosítható, így megnő a vezetők hozzáállásának súlya, a mérséklő befolyás jelentősége;
- a patthelyzet megszüntetéséhez, több meghatározó szereplő⁴ megegyezésén túl, szükséges egyfajta bizalom, hogy annak végrehajtásáért minden szereplő felelősséget vállal, azért kiáll saját közösségében.

A konzultáció gyakori műfaj a közösségi beavatkozások előkészítése, tervezése során is. A véges kapacitások, az összetett, elsőre nehezen értelmezhető helyzetek, a felelős válaszok ritkán engednek meg, hogy egy-egy szakember önállóan döntsön. Ezekon a konzultációkon keresztül egy többdimenziós kép rajzolódik ki a beavatkozó szakemberek előtt, s megszületik egyfajta kollektív felelősség a beavatkozás kísérése mellett. Esetünk-

ben felerősödött további szakemberek bevonásának szükségessége, olyanoké, akik jól értenek a konfliktusokhoz és ismernek a megegyezéshez, a megbékéléshez vezető utakat. A közösségi konfliktuskezelés nem túl elterjedt hazai gyakorlóiközül, a közösségfejlesztői megkeresésre a *Foresee Kutatócsoport*⁵ adott pozitív választ, így új szereplő került a képbe. A közösségfejlesztő a település vezetőjével és a rendőrség képviselőjével tartott előkészítés során közösen tervezte meg a helyzet kezeléséhez szükséges következő lépéseket, melyek mellett mindhárom fél elköteleződött:

1. Községi mediátorok bevonása, mely legalább 3 fázisból fog állni (egyéni interjúk, közösségi fórum, szerződés a megegyezés érdekében)⁶;
2. A visszanyert „nyugalmi állapotot” követően a közösség szereplőinek megerősítése, a szerződésben vállalt végrehajtásának közösségfejlesztői támogatása.

Az eredményesnek mondható mediációs munka során a konfliktusban érintett felek szinte kivétel nélkül asztalhoz ültek és részt vettek a helyzet megoldásának kialakításában. Megszületett a megbékéléshez elengedhetetlenül szükséges szerződés, melyben a felek kimondták, hogy elkötelezettek a konfliktus felszámolásában és ezért konkrét erőfeszítéseket is tesznek. Ehhez kapcsolódóan rögzítésre kerültek a konfliktus feloldásához, ill. a kiújulás elkerülése érdekében vállalt feladatok és az abban vállalt felelősségek is, mely dokumentumokat a folyamatban részt vevő felek aláírták és nyilvánosságra hozták. Ezt követően a végrehajtás a helyi szereplőkön múlt, melyben valóban sok eredményt értek el, de ami a leginkább lényeges, a konfliktus nem eszkalálódott, idővel feloldódott. A folyamatot rövid kísérő munka követte, valamint másfél elteltével, interjúformájú visszacsatolás, mely megerősítette, hogy minden fél fontos fordulópontként azonosította a beavatkozást, mely lehetővé tette, hogy visszanyerve a helyzet feletti kontrollt, maguk folytassák a munkát.

² Az ügy közvetítő és követő szakembere én voltam.

³ Értsd: A megszólított Közösségfejlesztők Egyesülete által akkor, az ügy kapcsán elérhető szakembereinek alkalmi, döntés-előkészítő konzultációja.

⁴ településvezetés, rendőrség, polgárőrség, kisebbségi önkormányzat, meghatározó civil közösségek vezetői, stb.

⁵ <http://www.foresee.hu/>

⁶ A mediátorok belépése új kapcsolatot, új kereteket hozott, s a mediátorok, az önkormányzat és a rendőrség között kerületek kialakítása, rögzítése és nyomon követése is e keretek között zajlott.

<i>A beavatkozás kapcsán felmerült kérdések:</i>	<i>A beavatkozás kapcsán felmerülhetett volna még kérdésként:</i>
Mit ajánlhat a közösségfejlesztés egy konfliktusban veszélyeztetett település vezetőjének?	Milyen más ajánlatot tehetett volna a patthelyzetet oldani akaró megkeresőknek?
Ki és milyen kapacitással tud részt venni az eset azonosításában, megértésében, majd a szakmai ajánlat megtételében?	Kapacitás híján hova irányíthatta volna a közösségfejlesztő a rendőrségi pszichológust? Intézményesíthető-e ezek a felkereső-kapcsolatok?
Ki és milyen felelősséget vállalhat a beavatkozás kapcsán, hogy lehet ebben egyértelmű helyzetet teremteni?	Önkéntes, szakmai ambíció táplálta részvétel híján ki finanszírozná a kényes helyzetek megoldását? Mi van, ha a megoldásra fordítható forrás és a konfliktus generátora épp ugyanaz a szereplő?
Milyen intézményekre, szervezetekre építhet, melyekre számíthat a közösségfejlesztő a települési munkában?	Értelmezhető-e külön a megbékélés, és az azt követő közösségi megerősítés folyamata? Megelégedhetünk-e a megbékéléssel ilyen, vagy ehhez hasonló esetekben?

Táblázat: A beavatkozás kérdései (konfliktusban álló közösség)

Kisebbségben, a társadalom periferiáján élőkkel dolgozni

A közösségfejlesztés elemi és általános tapasztalata, hogy lokális közösségi munka megszólításaira nehezen, vagy egyáltalán nem reagálnak a közösség peremén élők. Mindegy, milyen okból kerültek ebbe a helyzetbe – kor, lakóhely, származás, képességek, életvitel, élethelyzet stb. –, a közösség egészét érintő kérdésekre periferikusan reagálnak. Ezt felerősíti, hogy ezeket az embereket gyakran kritizálja, vagy egyenesen kiközösíti közvetlen környezete. Ha közösségfejlesztés szembe akar nézni a társadalmi kirekesztés problémájával helyi szinten, akkor számolnia kell az e helyzet oldásához szükséges plusz energiákkal, melyek legfőképpen az érintett felek differenciált közelítéséhez, majd felkészítéséhez szükségesek. „A közösségi ügyekben való részvétel hatására (...) megdőlhetnek azok a negatív sztereotípiák, amelyeket kívülállók gondolhatnak e közösségekről, és ezzel pozitív folya-

mat veszi kezdetét”.⁷ Ha nem is ilyen egyszerűen, de az előítéletesség lebontásában a legnagyobb szerepet a megismerés játssza, a megismerés leghatékonyabb módszere pedig a közös cselekvés.

A közösségfejlesztés nem első sorban a megköthető (összekötő), hanem inkább az áthidaló és az összekapcsoló társadalmi tőkét akarja erősíteni a peremhelyzetben élők esetében, mert a társadalomhoz tartozás, az integráció csak ezek révén jöhet létre. Ez esetben a munka elengedhetetlen része az elkülönülő, közömbös, vagy esetenként ellenséges társadalmi csoportok közötti kapcsolat elősegítése, mely egymás megismerését, megértését és elfogadását célozza. E nem könnyű és a bukkanóktól, elakadásoktól, konfliktusoktól nem mentes folyamat kitüntetett szakasza, amikor a közösség tagjai a befogadást (elfogadást) közös ügynek tekintik, gondolkodnak, vitatkoznak róla, hogy a megegyezés után közösen dolgozzanak a kívánt kapcsolati állapot elérésén.

A peremhelyzet két aspektusát érintem példaimban, az egyik a szegénységben, mélyszegénységben élőkkel végzett közösségi munkára, a másik a szociális intézményi férőhely-kiváltás első hazai példái kapcsán kialakult helyzet közösségfejlesztői vonatkozásaira reflektál.

Szegénység, mélyszegénység

„A mélyszegénység ügyét a helyi közösség ügyévé kell tenni... Konkrétan nem jelöltünk meg családokat, akiket úgy mond be akartunk vonni a programba, a mi elvi megközelítésünk az, hogy a teljes településsel dolgozunk, ugyanis a fő cél az, hogy a mélyszegénység ügyét a helyi közösség ügyévé kell tenni. A kommunikációt, az együttműködést az egész közösségen belül, tehát azok között is, akik nem élnek mélyszegénységben, és a mélyszegények között egyaránt beindítjuk, persze a mélyszegénységben élőkre fókuszálva.”⁸

Sok példát lehetne hozni a szegénység és az azt körülvevő társadalmi megítélés és támogatás kérdése kapcsán. A közösségfejlesztés két meghatározó szakmai megközelítése e témában a hazai

⁷ Henderson, P: A kirekesztettek bevonása. Az európai közösségfejlesztés gyakorlatától a szakmapolitikáig. Parola füzetek. KÖFE, Bp., 2007, p. 25

⁸ Kóródi Miklós szakmai vezetőt idézi: Molnár A. [et al.]: Községi lehetőségek a mélyszegénység elleni küzdelemben. Önszerveződés és szakmaközi együttműködés. Projekt kiadvány (TÁMOP 5.1.3-09/1-200930002), AA-KÖFE-Lechner-3SZ, Bp. 2014, p. 13

settlement⁹ mozgalom és az ennek a szakmai tapasztalatait is integráló „Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért”¹⁰ elnevezésű program. Az első egy komplex szomszédsági segítő intézmény szervezését helyezte a fókuszba, utóbbi egy országos módszertani támogató központ mellett, 25 kistérség települési együttműködését a szegénység mélyülése ellen. Ezek közül egy, az Abaúj-Hegyközi kistérségben, Magyarország észak-keleti részén, 24, mondhatni aprófalvas jellegű települést érintve valósult meg, egy megyei közösségfejlesztő szervezet¹¹ generálása révén.

A kezdetekkor kitűzött cél szerint a szükségben és az annak határán élők önszorgító csoportokat alakítanak, majd közösségi szolgáltatásokat szerveznek, kiegészítve a meglévő, ám foghíjas szociális ellátást, mindeközben kreatív, alkotó feladatokat végezve és megerősítő kapcsolatokat építve. Nem burkolt célként megjelölve: a program során a helyi szakemberekkel együttműködő helyi közösségek képessé válnak egy következő forrás lehívására, abból komplex közösségi alapú szakmai program megvalósítására, már külső szereplő nélkül.

Tekintettel az országos és különösen az észak-abaúji társadalmi tendenciákra, az elszigetelődéssel és elszegényedéssel járó társult hátrányokra, meg kellett vizsgálni, hogy mi dolga egy megyei közösségfejlesztő szervezetnek a térség kirívó problémáival? Olyanokkal, mint például az elszegényedés, vagy a szegénység mélyülése; a korai iskolaelhagyás; a piacképtelen szakmájú, vagy képzetlen lakosság; a kisgyermekkorai tanulási nehézségek, mindezek halmozódása, majd leförlözése – azaz a mobilis népesség területelhagyása –, a kilátástalanság koncentrációja stb.

A szegénység ellen kialakított hazai közösségfejlesztői gyakorlatunkról elmondható, hogy nem túl széles skálán mozgunk, különösen alulról szervezett kezdeményezések terén nem. A közösségek fejlesztése során olyan folyamatok indulnak, ahol az emberek helyi szintű igényeire, változást generá-

ló kezdeményezéseire építünk, fejlesztve a cselekvőkészséget. Gyakori, hogy csak az első kezdeményező lépéseket szükséges támogatni, hogy egyáltalán elinduljon valami, vagy csak azt lehet.

Ez a projekt is alapvetően ebből indult ki beavatkozó lépéseinek tervezésekor:

1. Előzetes helyzetfeltárás a közösségi felmérés módszerével, a közösségi alapú fejlesztő munka mellett elkötelezett helyi civil szervezetek közreműködésével.
2. Hangsúlyt kapott a közösségi felmérések során felszínre került szükségletekre, problémákra reagáló konzorcium felállítása, hiszen látható volt, hogy jellemzően hiányoznak a településekről a közösségi szociális szolgáltatások. Így a több éve együttműködő Dialóg Egyesület¹² és FÉSZAK¹³ által biztosított közösségfejlesztési láb mellett az Abaúj–Hegyközi Gyermekjóléti és Szociális Alapszolgáltatási Körzet intézményeinek szerepvállalásában, szervezeten jelent meg a szociális szakmai tudás.
3. A munka szakmai tervezésekor egyértelmű helyet kapott a települési settlement házak és szolgáltatások, településen belüli és települések közötti közösségfejlesztői műhelyek szervezése; innovációs műhely létrehozása a tehetősek és tenni akarók együttműködésének támogatására; bátorító képzések szervezése laikusoknak, elsősorban szemléletformáló, példabővítő szakmai, valamint ismeretbővítő tartalommal; ezek mellett látó-utak, konferenciák szervezése, informatikai felületek, kiadvány, film létrehozása stb. a láthatóvá és megoszthatóvá tétel érdekében.
4. Meggyőződés volt, hogy minden településen lesznek olyan közösségi cselekvések, produktumok, melyek elmozdíthatók közösségi vállalkozások irányába, s ehhez két és fél év elegendő idő lesz. Dilemmát kezdetben csak a közösségfejlesztői folyamat vs. foglalkoztatás közösségi vállalkozással nem egyező dinamikája jelentett.
5. Jelentős szakmai kihívásnak látszott a mélyszegénységben élők bevonása, melyre a beavatkozás minden szakaszában külön gondot kell fordítani, erre többrétű és felcserélhető sorrendű stratégia született, és került alkalmazásra.

⁹ A settlement egy olyan közösségi szolgáltató intézmény, mely egyszerre több célt valósít meg. Hozzájárul a helyi közösségek fejlődéséhez, fejlesztéséhez, teret nyújt szabadidős tevékenységekhez, segíti a szociális problémák megoldását, információt nyújt és segíti a különböző emberek, csoportok és közösségek közötti kommunikációt.

¹⁰ TÁMOP 5.1.3-09/1-200930002 országos, valamint a TÁMOP 5.1.3-09/2-2010-0015 helyi projektek

¹¹ Dialóg a közösségekért Egyesület, TESZE - Tegyük Együtt a Szegénységben Élőkért (TÁMOP-5.1.3-09/2-2010-0010)

¹² <http://www.dialogegyesulet.hu/>

¹³ FOGADÓ – Észak-Abaúji Közösségfejlesztők Köre Egyesület

6. Másik ilyen jelentős hatású és sok figyelmet érdemlő szereplőként a közvetlen helyi környezet került azonosításra, azaz az integrációban befogadóként megjelenő közeg.

A közösségfejlesztő munka egyfajta kölcsönhatás, amelyben az együttműködés során minden szereplőnek adnia és kapnia is kell. Végső célja a helyben élő emberek hatalommal való felruházása, képessé tételük, s az ehhez vezető út gyakran az intézményeken keresztül, vagy az ő aktivizálásuk mentén vezet.

A vívmányok megőrzése, a változások folytatása a közösségi alapú fejlesztési programokban is nagymértékben múlik azon, mennyire lesznek elkötelezettek és főként együttműködők a helyi lakosok, az intézmények és a szakemberek.

Az abaúji példa kapcsán elmondható, hogy ez a valamivel több, mint két és fél éves munka sok tekintetben nem a sztenderdet hozta. A mélységben élők nyitottsága és aktivitása mellett nem valósult meg maradéktalanul a settlement intézmények és szolgáltatások integritása. A humán szakemberek még a szervezett programokban se voltak igazán megszólíthatóak, azon kívül pedig egyáltalán nem voltak jelen. Ez a változások fenntarthatóságának kockázatát veti fel. Mégpedig annak tekintetében, hogy a külső erőforrások idővel kivonulnak a területről, ami új kihívást jelent a helyi szereplőknek. Megmérettetik, hogy valójában mennyire fejlődtek a helyi kapacitások és ezek mennyire érhetőek el a közösség számára.

A közösségi szintű beavatkozások igazi eredménye időben eltolva (hatásként) azonosítható, eredményei gyakran nem nyilvánvalóan a rendszerből fakadnak, hanem egy rátermett, jó személyiségű vezetőnek köszönhető, aki jó helyi klímát teremt, de a rendszerszintű eredmények hiányában sokszor csak szigeteket hozhat létre, csekély mértékben hordozva a megismételhetőség esélyét.

Intézményi férőhelykiváltás

A másik közelmúltbeli példát, a peremhelyzetben élők közösségi befogadásának kihívásai kapcsán, a fogyatékkal élők bentlakásos nagyintézményeinek kitagolása adja, pontosabban annak első, kísérleti szakaszának tapasztalatai. A jól felkészített lakókat, a körültekintően kialakított otthonokat és a szemléletformáló szakembereket majd minden esetben rideg, elutasító, esetenként ellenséges

települési közeg fogadta.¹⁴ Ezek rendre leküzdhetőek voltak, de sok energiát igényeltek, elterelve a figyelmet a kezdeményezés lényegi kérdéseiről.

Ez a helyzet az építkező, fejlesztő pozícióból védekező szerepbe tolt a kezdeményezőket, a megállapodás és a megbékélés helyett az erő és a jog alkalmazásával. Az ellenállás és az arra adott válaszlépések az ügy konkrét eredménye szempontjából nyertes, de a kapcsolatépítés és befogadás megágyazása szempontjából mindenképpen vesztes helyzetet teremtettek.

Az intézeti gondozást felváltó, közösségbe integrált gondozási forma tárgyalásakor a nemzetközi irányelvek szerint legalább három tényezőt¹⁵ érdemes vizsgálni. Témánk szempontjából a közösségi befogadás és részvétel támogatását emelem most ki. Itt gondolni kell az informális módon szerveződött, bizalmi alapú kapcsolati hálóra, mely a települési kapcsolatokról fonható, és vagy támogatja az érintettek önálló életvitelét, vagy tartózkodik attól. A szomszédságban rejlő lehetőségek, a barátságok, az érdekcsoportok kialakítása által, valamint az ezek körében kialakuló önkéntesség és a helyben fellelhető tapasztalati támogatáson keresztül a helyi lakosok nagyon fontos szerepet töltenek be a közösségi befogadás elősegítésében. Az akadályozottság pedig épp az egyének és az őket körülvevő környezeti tényezők kölcsönhatásában keletkezik, melynek nehezítettsége meghatározza a társadalomban való részvétel korlátozottságát. A közösségfejlesztés módszertanából adódóan a férőhelykiváltás középpontjába az akadályozottság ténye kerül, mint az érintett emberek közösségben való részvételének, szerepvállalásának meghatározója. Az akadályok csökkentése (kapcsolat, kommunikáció, védett tér, közös cselekvés stb.) fordított arányban áll a befogadás esélyével, ezt kell tudatosan, szervezeten és szakszerűen támogatni, hiszen „Az intézmény nem független társadalmi környezetétől, s bár fő feladata a törvények betartásával nyújtott szakszerű szolgáltatás, szabad mozgástereit a közegével való rugalmasabb, empa-

¹⁴ Közmeghallgatások a beköltözés ellen (Bélapátfalva: 2012.08.16, Szilvásvárad: 2013.09.09); aláírásgyűjtések, elutasító önkormányzati határozatok (Bélapátfalva: 102/2012.(VIII.24.), testületi közlemények (Szilvásvárad: 2013.09.09)

¹⁵ A lakók és a gondozók szemléletformálódási szükséglete, az „intézeti kultúrából” fakadó hibák átörökítésének elkerülése; a közösségi befogadás és részvétel támogatása;

tikusabb működés kialakítására, és a többi intézménnyel való rendszeres együttműködésre kellene kitöltenie (...)”.¹⁶

Az akadályozottsággal élők települési befogadását segítő, közvetlen hazai közösségfejlesztői tapasztalatokkal még nem rendelkezünk. A szerepvállalás kérdését az első kísérletek lakossági feszülései, valamint a második kör tervezése során felmerült szakmai kérdések vetették fel, melyre szakmaközi és közösségfejlesztői műhelyet is szerveztünk, a helyzet pontosabb megismerése, a lehetséges szakmai támogatások átgondolása, partnerségi és eljárásbeli javaslatok kidolgozása érdekében. És persze szándékaink szerint előkészítve a gyakorlatban való együttműködés lehetőségét.

A beavatkozás kapcsán felmerült kérdések:	A beavatkozás kapcsán felmerülhetett volna még kérdésként:
Hogyan fejleszthető a kezdeményezőkézség szegénységben élők esetében, amikor az alapvető szükségleteik kielégítése sem megoldott, és a nélkülözések során mentálisan is kifáradnak?	A befogadó helyi közösség az integrációs munka szükséges kiindulási pontjának, vagy eredményének tekinthető?
Mennyiben kell a „türelmes” közösségfejlesztés mentén haladva kivárni, hogy a közösség termelje ki a folyamat során magából a fenntartás felé a továbblépés lehetőségeit? Vagy projektszerű sajátosságként eredmény lehet-e, hogy a szakemberek a vezetőkkel a kezdetektől gondolkodnak róla, előkészítve a célcsoport tagjainak bekapcsolódását egy későbbi szakaszban?	Mekkora és kikből áll az a kritikus számú résztvevői kör, amely esetén elkerülhetjük az elszigetelődés veszélyét?
Hogyan válhatnak az akadályozottsággal élők ellátottakból állampolgárokká? Mi ebben a közösségfejlesztés szerepe?	Milyen akadályozó/segítő tényezők vannak a fogyatékos-sággal élő személyek közösségi részvételének támogatása terén?

¹⁶ Vercseg Ilona (2011): Közösség és részvétel. A közösségfejlesztés és a közösségi munka gyakorlatának elmélete. Budapest. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület és az ELTE Szociális Munka és Szociálpolitikai Tanszéke. 92. o.

Milyen közösségfejlesztői szerepek jelennek meg a befogadás elősegítésében?

Hogyan előzhető meg az idegenséggel szembeni drasztikus előítéletesség, és az azzal párosuló elutasítás?

Mi motiválhat egy települést, hogy nyitott legyen tőlük bármiben eltérő új lakók befogadására?

Táblázat: A beavatkozás kérdései (peremhelyzetben élők)

Elnyomottakkal, megfosztottakkal dolgozni

Elnyomás az egyén, a csoport és a társadalom szintjén is jelentkezhet, azaz érheti közvetlenül az egyént, de gyakorolhatja egyik csoport a másikra, vagy megjelenhet rendszerszerűen, egész társadalmi csoporto(ka)t hátrányosan érintve.

A kétezres évek közepétől hazánkban is egyre inkább erősödnek a társadalom egyes csoportjai közötti életlehetőségek közötti különbségek, nő az olló szegények és gazdagok, lehetőségekkel rendelkezők és ellehetetlenülők között. Ezzel párhuzamosan – szerencsére – nő azon (szak)emberek száma is, akik ez ellen egyre tudatosabban, szervezettebben és felkészültebben fel akarnak lépni. Ezen mozgások és a 2011-ben világméretűvé duzzadó Occupy-mozgalom aktivizáló hatása is hozzájárult a közösség-szervezés, mint közösségi alapú beavatkozás hazai újraértelmezéséhez és szakmai jelenlétének megerősödéséhez.

A téma első, magyar nyelvű szöveggyűjteménye „A közösség-szervezést a kapcsolatok szervezésének, az ügyek azonosításának, a meghatározott ügyek körüli mozgósításnak és egy hosszú életű demokratikus szervezet felépítésének a folyamatoként határozza meg.”¹⁷ Ebből következően a közösség-szervezőt az ilyen csoportok megalakulását segítő, vagy létezésüket támogató szakembernek definiálja, aki maga is a képviselt értékek és morál szellemében dolgozik. „Ha egy csoport nem valósítja meg a számára fontos társadalmi értékeket „kicsiben”, saját működése során, akkor hiába küzd egy igazságosabb társadalomért, csak a létező egyenlőtlenségeket lesz képes újratermelni”¹⁸

¹⁷ Sebály Bernadett bevezetőjében hivatkozva Stall S.-Stoecker R.t. In: Sebály B. [et al]: A hatalom társadalma vagy a társadalom hatalma? A közösség-szervezés alapjai. Napvilág Kiadó és tsai, Bp. 2016. p. 15

¹⁸ uott, p. 18

A legfontosabb 5 alapelv, mely meghatározza a közösségszervező munkáját:¹⁹

1. Egyensúly teremtése. Képesse kell tenni és fel kell hatalmazni az embereket, fel kell készíteni a vezetőket.
2. Szervezetépítés. Össze kell szervezni az egyéni érdekeket a hatékonyabb fellépés érdekében.
3. Meg kell nyerni az ügyet! Fokozatosan, de sikerről-sikerre kell haladni a végső győzelem felé.
4. Változtasson az igazságtalan társadalmi intézményeken.
5. Demokratikus értékeket erősítsen.

Ehhez a témához nem rendeltem esettanulmányt, aminek legfőbb oka, hogy a szakterület a hazai öndefiníálás és identitásalkotás dinamikus időszakát éli, melyben sok még a nyitott kérdés, viszont az ilyen irányú beavatkozás lehetőségének említése mellett se mennék el szó nélkül. Publikált példái még leginkább nemzetközi tapasztalatokat dolgoz fel, de a hazai beavatkozások téma és területválasztásai²⁰ már mutatják a közösségszervezés hazai talajfogását, szakmai elképzeléseinek körvonalát. Beavatkozási protokolljában erős a kapcsol-

latorientáltság, a szisztematikusság és a megnyerhetőség szem előtt tartása.

Problémák helyett ügyekre fókuszálnak, azaz az embereket zavaró, nagy, formátlan, kezelhetetlen, állami eszközzel se megragadható negatív helyzetek helyett kisebb, megfoghatóbb, célként kitűzhető pozitív változásokra koncentrálnak. Nem az egészre kell lőni, de fontos pontokon kell éket ütni, mely visszahat az egészre. Ennek lépéseit három kritikus pontban ragadják meg:

1. Problémákból ügyek!
2. El kell dönteni jó-e az ügy, melyik ügy jó? Azaz melyik megnyerhető?²¹
3. Kapacitás (akkora ügyet kell választani, amennyi embert mozgósítani tud)²²

A közösségszervezésnek is kiemelt módszertani eleme az interjú, mely több lépcsős, lehet (i) kapcsolatépítő, (ii) agitációs, vagy (iii) toborzó jellegű, az eredményekből a mozgósításhoz is használható adatbázist épít. Célja egy demokratikus, rugalmasan növelhető kör felépítése az érdeksérelmi ügy(ek) köré.

Végül megragadom annak lehetőségét, hogy pár sor erejéig kitérjek a közösségfejlesztés vs. közösségszervezés napjainkban újra hangsúlyt kapott dichotómiájára. Nem adnék igazolást annak, hogy a szelíd belső erőkre támaszkodó fejlesztő munka, valamint a körülmények megváltoztatására irányuló erő-szervező munka egymástól függetlenül, tisztán létező lehetőségek, de annak se, hogy ezek terepenként, adott időben felcserélhetőek. Azt viszont igazolhatónak látom, hogy egy közösségi alapú fejlesztő szakembernek, vagy épp egy többszereplős teamnek szükséges, hogy mindkét úthoz képessége és felkészültsége legyen, s a beavatkozás tervezésénél nem a kizárólagosságnak, hanem a várható szakmai eredmények mérlegelésének kell döntőnek lennie.

Radikális mértékű válságban dolgozni

Radikálisnak tekinthetünk egy változást, ha túl gyors, vagy ha túl nagy ahhoz képest, amit az általa érintettek kezelni tudnak. Azaz a veszélyeztető szükségállapot annyira kiterjedt, hogy csak különleges helyi, vagy azon is túlmutató külső segítséggel

¹⁹ Mit kereshetnek közösségfejlesztők a közösségszervezés körül? c. szakmai képzés anyaga alapján, KÖFE-CKA, Dobogókő, 2016. május 21-22.

²⁰ 2016-17-ben főállású közösségszervezőt foglalkoztató projektek Magyarországon: "Lépjünk, hogy léphessenek!" Egyesület (Érd), A Város Mindenkié (Bp.), A Város Mindenkié Pécs, Életfa Segítő Szolgálat Egyesület (Debrecen), Eleven Emlékmű Szentendre, Kispesti Aranyház (Bp.), Közmunkás Mozgalom a Jövőért (Bp.), Mátészalkaleaks (Mátészalka), Mozaik Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért (Dunaharaszti), Opera Közhasznú Kulturális Egyesület (Debrecen), Összefogás a Búdi Romákért Tiszavasvári Egyesület (Tiszavasvári), Szegedi LMBT Közösségért Csoport, Szentistvántelepi Cserkész Alapítvány (Budakalász), Város és Folyó Egyesület / Maradjanak a FÁK a Rómain! (Bp.), XXI. Századi Roma Nők Országos Egyesülete (Nyíregyháza), Szilas Szociális Egyesület, (Bódvaszilas) A falu mindenkié, Nők Összefogása Pécsbányáért, Közösségi Akciócsoport Nyírbátor, Magyar Szegénységellenes Alapítvány / Nógrád Megyei Közmunkások Érdekvédelmi Csoportja, Hajdúhadházi F fiatalok, Regina Alapítvány, Dialóg Egyesület (Miskolc), Eleven Emlékmű – Gyál, Parádi Idegenforgalmi és Kulturális Egyesület, Formáljuk a Jövőt (Careamic) önkéntes csoport, „Verőcei Ötletelők”. Finanszírozók: Ökotárs (12 fő), OSIFE (15 fő), szakmai támogató: Civil Kollégium Alapítvány

²¹ A hazai gyakorlatban alkalmazott „Milyen ügyet választottál?” kontroll kérdéssor

²² A hazai gyakorlatban alkalmazott „Kampánytervező tábla”

megvalósuló intézkedésekkel kezelhető. Beállta gyors, lecsengése elnyúló.

Más terminológia szerint ez a katasztrófák területe, melyek forrása többféle lehet – természeti, társadalmi, azon belül is lehet kifejezetten gazdasági jellegű –, s melyek közül, gyakoriságát tekintve, legtöbbször természet erejével találkozunk.

Köztes eseménynek tekinthető a 2010-ben bekövetkezett ún. civilizációs katasztrófa (vagy ipari katasztrófa) az ajkai kistérségben (Kolontár, Deveser, Somlóvásárhely).

A hihetetlen erejű vörösiszap-ár áldozatai annyi segítséget kaptak, amennyit általában az árvizek, a földcsuszamlások által sújtott települések, térségek kapnak, a közösségi részvétel lehetőségeivel itt sem számoltak. Mégis: sokkoló ereje, a megjelenés addig ismeretlen forma, a felocsúdást követően több újszerű kezdeményezést indított, tapasztalattal azonosított, melyekkel közösségi szempontból is érdemes (volt) foglalkozni. A sokk bénít, így sokan információ és kapcsolatok nélkül, gyakran rokonok és szállások elszigeteltségében, a média-közvetítésre hagyatkozva várták, hogy történjen valami. Az életmentő beavatkozásokat követő protokoll ez esetben sem tért el a bevált gyakorlattól, holott a csapás jellege sok tekintetben hordozott, mindenki számára ismeretlen, új elemet (a vörösiszap fiziológiai természete; az ipari veszélyeztetettség elhárításának és a rehabilitáció várható menetének bizonytalansága; nagy kiterjedésű, veszélyes anyaggal való bánásmód stb.). A segélyszervezetek és a katasztrófavédelem – tapasztalataik, előképzettségük és szervezetségük okán –, felkészültek a kríziskezelésre, s ennek kiegészítéseként a közösségi segítő szervezeteknek is ezt kell tennie.

A katasztrófák kapcsán majd minden esetben készülnek kárfelmérések és hatásvizsgálatok, melyek a beavatkozások eredményességéről, a helyreállítás ár/érték arányáról és az érintettek elégedettségéről tesznek megállapításokat. E dokumentumok a leggyakrabban nem nyilvánosak. Újszerű és követendő példa, hogy az ajkai zagytározónál történtek és az azt követő beavatkozások társadalmi hatását vizsgáló kutatás eredményei nem csak publikus, de a könyv²³ formában is megjelenő anyag, s ezzel a helyi közösségek számára is megvitatható testet öltött. Ebben az anyagban teszik a kutatók azt a megállapítást, miszerint a

²³ Bartal A.M.-Ferencz Z.: A vörösiszap-katasztrófa társadalmi hatásai. Argumentum Kiadó Kft, Bp. 2015

tragédiát követő évek felerősítették a térség lap-pangó közösségi problémáit, a trauma ráégett az érintett településekre, noha a történet legalább annyira szól az újrakezdekről, mint a tragédiáról.

A kutatás fókuszában hat,²⁴ a terepi munkában valamilyen módon jelent volt segélyszervezet vizsgálata állt a következő kérdésekben:

- Miként alakult az egyes segélyszervezetek közötti koordináció; mennyiben jelentett ez számukra tanulási folyamatot; hogyan hatott rájuk a kiemelt médiafigyelem által is generált verseny?
- Az adománygyűjtésben és a károsultak megsegítésében hogyan alakították ki az együttműködést; a bajbajutott lakosság számára milyen adekvát segítségnyújtási módszereket alkalmaztak; illetve milyen kritériumok alapján határozták meg a segítségnyújtás célcsoportjait?
- A katasztrófamenedzsment ciklusai szerint milyen programokat végeztek a szervezetek, s ezekhez milyen forrásokat használtak fel?²⁵

A kutatók megállapításai szerint a történetek olyan komplex helyzetet teremtettek, mely a beavatkozás minden szereplőjének új kérdéseket, kihívásokat jelentett. A segélyszervezeteknek elsősorban elosztási, ütemezési, logisztikai és együttműködési kérdéseket, míg a kárelhárításban dolgozóknak első sorban kommunikációs és koordinációs kihívásokat. Az időbeliség kapcsán pedzegetett problémákat a kutatók is azonosították és fontosnak tartották kiemelni, „... *hogyan a segélyszervezetek „túl hamar” vonultak le, és magukra hagyták a károsult településeket azokkal a gondjaikkal, amelyeket igazán jól kidolgozott fejlesztési programokkal lehetett volna orvosolni.*”²⁶

A kutatás ténye is jól hatott a helyi közösségre, szívesen és jelentős számban vettek részt a csoportos beszélgetésekben, az egyéni interjúkban. Fizikailag már nyoma sincs a katasztrófának, sőt infrastrukturálisan több nyeresége is lett a településeknek – aminek megítélése, szükségessége stb. szintén

²⁴ Baptista Szeretetszolgálat Alapítvány, Katolikus Karitás, Máltai Szeretetszolgálat, Ökumenikus Segélyszervezet, Református Szeretetszolgálat, Vöröskereszt

²⁵ Bartal Anna Mária: A magyar segélyszervezetek vörösiszap-katasztrófa idején végzett humanitárius tevékenységének hatásvizsgálata. In: Civil Szemle 2013/4, p. 81-82 alapján

²⁶ uott, p. 102

vitatott –, hiszen a megkérdezettek döntő többsége elégedett a fizikai megújulással, de úgy véli, hogy a település egészét érintő fizikai beruházások (köz-műhálózat, intézményfejlesztés, közútfejlesztés stb.) elvonták a forrást a rehabilitáció további egyéni és közösségi szükségletei elől (mint például: rendszeres szűrővizsgálatok, veszélyeztetettségi ellenőrzések, mentális közösségi feldolgozás, közösségfejlesztés, munkahelyteremtés, fejlesztési programok összehangolás stb.).

A társadalmilag fennmaradt feladatokról a kutatók így írnak tanulmányukban: *„Az általunk is feltárt problémák – az elvándorlás, a munkanélküliség, a cigány-magyar együttélés, a meggyengült helyi közösségek – korábban is megvoltak, csak a vörösiszap-katasztrófával „szétfröccsentek”, sok kicsi katasztrófát okozva. Eredményeink alapján azt hangsúlyoztuk, hogy ezeken a konfliktusokon célzott közösségfejlesztéssel sokat lehetne enyhíteni, és ennek tudatában vannak az ott élők is, de ezt már saját erőből tudják csak megoldani, mert ezekkel magukra maradtak.”*²⁷

Kívülről érkező konfliktussal dolgozni

Ha előítéletességről beszélünk, a legtöbbször negatív, romboló, kirekesztő nézetekre gondolunk. Az előítéletek fokozatokban jelentkeznek, gyakori előfordulásai szóbeli megnyilvánulások, ezt követi az elkerülés, a negatív diszkrimináció, a fizikai bántalmazás, s végső, visszafordíthatatlan esetben, a kiirtás.²⁸

A hétköznapi életben a faji és etnikai különbségekhez képest sokkal gyakrabban találkozunk kulturális különbségekkel. Minden idegenként feltűnő csoport, eszme előítéletet vált ki. A hiányzó információkat leggyakrabban korábbi tapasztalatainkból, előzetes ismereteinkből egészítjük ki, ítéletet alkotva a megismerés előtt: mennyire lehet veszélyes ez az idegen ránk nézve. Az előítéletes viselkedés okai változatosak, eredhetnek a lelki beállítódásunkból (lenézés, felsőbbrendűség, szorongás stb.), megjelenhet csoportjellemzőként (a mi tudat védeése, versengés, frusztráció, normakövetés stb.), társadalmi, gazdasági hatásokra adott reakcióként (agresszió, hatalomféltés, kiszákmányolás stb.). A beállítódások végletes leegyszerűsítésével születnek a sztereotípiák, a stigmák, melyek Campbell szerint: az előítélet csontváza,

azaz a tárgyakat, az embereket, az eszméket és a hozzájuk fűzött érzelmeinket sematikus csoportokba rendezzük, s ezek alapján viszonyulunk hozzájuk.²⁹

A közelmúlt máig ható erőpróbáját a jelentős mértékű külső hatások kezelésére a 2015-ben hazánkat is elérő menekülthullám kezelése és következményei adták. A dolgozatnak nem tárgya a menekültek kérdése és az abból kiinduló belpolitikai játszmák feldolgozása, de ezen eseményeknek is megvannak a maguk közösségfejlesztői korlátai és kérdései, mégpedig az eddig felsoroltak közül a legkevésbé kiforrott állapotukban.

A 2015 nyár-őszi migrációs hullám mellett senki nem mehetett el saját viszonyulás nélkül. Az elképesztő méretű embervándorlás kapcsán nem várt méretű szolidáris lakossági mozgások jelentek meg Magyarországon, koncentráltan Budapesten is. Ezek a főként humanizmusból és együttérzésből táplálkozó kezdeményezések pillanatok alatt születtek és dinamikusabban növekedtek a válság enyhülésének pillanatáig, az alapvető segítségnyújtás mellett egyre szerteágazóbb tevékenységekkel, melyekben, vagy azokhoz képest mindenki kialakíthatta hozzáállását. E spontán, de masszívan szerveződő kezdeményezések mellett jelentek meg a már kipróbált segély-, vagy migrációval foglalkozó szervezetek krízisintézkedései, valamint egy erőteljes, a bevándorlás kapcsán félelmet keltő, és elutasításra uszító kormánypropaganda, amelyben a humánus európai értékrendet képviselő állampolgárokból, ellenzéki nemzetelleneségek lettek, az elesett, bajba jutott menekülőkből együtt és egyesével is veszélyes terroristák.

A 2015. nyár-őszi eseményeinek főbb magyarországi és európai stációi ismertek a híradásokból, valamint az azt követő a történéseket feldolgozó, magyarázó tanulmányokból. A menekültek kerítésével és jogszabállyal, valamint az egységesebb európai fellépések lassításán túlmenő hazai kormányzati szándék volt a nemzetvédelmi-bevándorlás-ellenesség szította közhangulatra építő politikai megerősítés, melynek részeként minden eddiginél korlátlanabb felhatalmazást kívánt adni a mindenkori kormánynak a krízishelyzetek akár katonai kezelésére is. A kormány bevándorlás-politikáját erősítő 2016. őszi népszavazás már egész konkrétan belpolitikai kérdésként jelenítette meg a migrá-

²⁷ Bartal A.M-Ferencz Z.: A vörösiszap-katasztrófa társadalmi hatásai. *Argumentum* Kiadó Kft, Bp. 2015, p. 229

²⁸ Allport G. W.: *Az előítélet*, Budapest, Gondolat, 1977

²⁹ Barcy Magdolna: Konfliktusok és előítéletek — A vonzások és taszítások világa, ELTE-TáTK, Bp., 2010 távoktatási anyagát felhasználva

ciós problémát, és nemzethűekre és hűtleneke osztotta a társadalmat, visszafordíthatatlan károkat okozva ezzel ebben az amúgy közismerten zárt kultúrájú, idegenellenes, a másság formáitól elzárkózó országban.

A közösségfejlesztés mint szakma nem volt jelent a migrációs válság kapcsán keletkezett országos mozgásokban, a közösségfejlesztők egyéni szerepvállalása volt jellemző a közvetlen segítő, az azt koordináló, az adománygyűjtő, illetve a közbeszédet formáló helyi akció szervezésében, az abban való közreműködésben, az ország különböző pontjain. Az egységes szerepvállalás hiánya belső munkát indított el, felértékelve a másoktól való tanulást és a jövőre való felkészülés feladatát. E máig tartó, vitákban gazdag, felkészülési folyamatban³⁰ sok-sok kérdés és kétely mellett lassan megszületnek az első javaslatok a szükséges feladat- és szerepvállalásokra, melyek legfontosabb megállapításait az alábbiakban foglalnám össze:

Noé is elkezdte barkácsolni a maga bárkáját, mindenki ostobának nézte, aztán jött a víz. Ma nem víz, hanem emberáradat jön. Az a bölcs, aki felkészül rá. A migráció, a népek keveredése, a kultúrák egymásra hatása nem új keletű kihívása az emberiségnek. Nem történt semmi más 2015 őszén, mint amiről már a 90-es évek táján lehetett tudni. A hír annyi, hogy nem történt semmi, ami ezt megakadályozta volna. Vannak ún. kizorító erők (gazdasági és ökológiai tényezők egyaránt), amelyek törvényszerűen előidézik a kizorítást bizonyos helyekről, pl. ma lehet tudni, hogy egy-két évtizeden belül 1 millió ázsiaiának kell elhagynia az országát az ivóvízhiány miatt. Nem az a kérdés, hogy mennek-e majd, hanem az, hogy hova és milyen közeggel találkoznak ott.³¹

Az ősidők óta tartó keveredés globalizálódik, gyorsul. 1945 után az ENSZ olyan kockázatokról gondolkodott, amik most jelentkeznek. Globálisan kellene gondolkodni, hiszen a jelenség is az. Egyéni leg csak szorongani lehet. Ezek már nem ontológiai, nagyon is konkrét szorongások, aminek tárgyát a politika manipulálja. A manipuláció ellen kell felkészíteni az embereket, hogy minél tájékozottabbak

legyenek maguk és a világ dolgaiban, legyenek társaik, akikkel állandó párbeszédben állnak, hogy ne zárkózzanak csak a maguk és a velük egyetértők világába, hogy firtassák az egy-igazság bizonyosságát, hogy legyenek értékeik, amik útmutatást adnak nekik új helyzetekben, hogy tanuljanak saját és mások hibáiból, hogy szembenézzenek saját és mások gyarlóságaival és képesek legyenek meghaladni azokat.”³²

³⁰ A Közösségfejlesztők Egyesülete által kezdeményezett, közreműködőként megvalósított szakmai műhelybeszélgetések és konferenciák tapasztalatai a migrációról, a migráció háttéréről, az aid work-ről és a közösségfejlesztésről

³¹ Gergely Attila 2015. 10.15-ei műhelybeszélgetésben elhangzott gondolatai alapján

³² Varsányi Erika 2015. 10.15-ei műhelybeszélgetésben elhangzott gondolatai alapján

SZERVEZZ ÉS SZERVEZŐDJ!

előzetes – előzetes – előzetes – előzetes – előzetes – előzetes – előzetes – előzetes

Részletek következnek a Civil Kollégium Alapítvány 2015-2016-os közösségszervező programját bemutató kiadványából, melyben közösségszervezők elemzik megnyert ügyeiket és a közösségszervező folyamatot: **SZERVEZZ ÉS SZERVEZŐDJ!**

Szerkesztő: Sebály Bernadett. Szövegeikkel hozzájárultak: Bálint Mónika, Giczey Péter, Horváth-Kertész Balázs, Kiss Anna, Konkoly-Thege Júlia, Kovács Tímea Éva, Lintényi Levente, Molnár Ágnes, Peták Péter, Sebály Bernadett, Szabó Zita, Varga Máté

A kiadvány végső megjelenése május második felétől várható a www.cka.hu honlapon. A szerk.

Bevezető

A társadalmi és közösségi változásokért dolgozók körében az utóbbi években egyre határozottabban fogalmazódott meg, hogy a helyi hatalom képviselői szemében riválisként jelennek meg az erősödő autonómiájú, a helyi közügyek terepére lépő állampolgári, közösségi szerveződések. A rendszerváltás utáni évtizedben, amikor a közéletben való részvételre bátorítottunk, azt mondtuk, hogy ez egy kölcsönös tanulási folyamat és munka a felek részéről, ami a demokrácia szélesedéséhez vezet. Mostanra viszont nemcsak a társadalmi szervezetek jogi lehetőségei szűkülnek a döntés-előkészítés tekintetében, hanem egy visszafejlődés tanúi vagyunk. A döntések valójában nem a választott testületekben születnek, ott csak szavaznak róluk, és a döntési folyamatokba való betekintés gyakran szándékosan akadályozott. A partneri viszony mint alternatíva csak kivételes esetekben jelenik meg, és gyakoribb a próbálkozás az alulról jövő kezdeményezések eszközökben változatos ellehetetlenítésére.

A közösségi folyamatok szervezése során egyre inkább illúzióvá válik a társadalom integrációjának a megvalósítása is. Nöttek a társadalmi különbségek és romlottak az egyes társadalmi csoportok közötti viszonyok. Hazánkban jelenleg több mint 3 millió embernek jut kevesebb mint 65

ezer forint havonta³³, miközben jelentős anyagi és kapcsolati tőkét birtokol az ország lakosságának 2%-a.³⁴ Az intolerancia tompítása mellett kihívást jelent a társadalom peremén élők egyenlő részvételének biztosítása is.

A betokosodott viszonyrendszer megtörése egyrészt attól függ, hogy az elitek érdemi lehetőséget biztosítanak-e az állampolgároknak, pláne a hátrányos helyzetben lévőknek arra, hogy beleszóljanak a döntéshozatalba – vagy sikerül-e ezt kivívni? Másrészt függ attól is, hogy sikerül-e gátat szabni a politikai és gazdasági érdekek egyre inkább jellemző egyoldalú érvényesítésének? A tehetetlenségbe való beletörődés helyett rá kell tehát bírni a döntéshozó pozícióban lévőket arra, hogy az esélyegyenlőség elvének betartásával alkossanak törvényeket, és költsenek tisztességes bérekre, támogatott lakhatásra, minőségi oktatásra, egészségügyre, közlekedésre, és így tovább. Ott azonban, ahol a változás eléréséhez érdekérvényesítésre, a hatalommal való konfrontáció felvállalására lenne szükség, többnyire megáll a közösségi folyamat, az emberek visszahúzódnak vagy a konfliktusmentes civil szerepvállalás felé hajlanak. A hatalom középpontba helyezése így lett fő kérdés a közösségi beavatkozások módszereinek újragondolásában.

A civil szektor, mely elvben szellemi és fizikai bázisát is adhatta volna (vagy adhatná) az érdekérvényesítő kezdeményezéseknek, ma egyre nyilvánvalóbb jeleit mutatja a kifáradásnak, látszólag többnyire projektalapon működő, kis tagsággal rendelkező, erőforrás-hiányos szervezetekből, csoportokból áll, amelyek társadalmi beágyazottsága korlátozott. Az elmúlt két évtized támogatási rendszerei (már amikor egyáltalán létezett rendszernek nevezhető hazai támogatási mechanizmus) egyrészt a működés költségeinek megszerzésére, másrészt az alapvetően az állam által el nem végzett feladatokat átvállaló, szolgáltató civil szerep betöltésére szocializált – és

³³ Eurostat (2014); Magyar Szegénységellenes Hálózat sajtóanyagai (2014).

³⁴ Osztlátlétszám 2014. A magyar társadalom szerkezete. MTA TK PTI – GfK, 2014.

ehhez sem biztosított megfelelő, átgondolt, hosszabb távú és tervezhető forrásokat. Mindez komoly mértékben növelte a mindenkori hatalomtól való függést, de semmiképp sem erősített két igen fontos funkciót.

Az egyik az ún. helyi „watchdog” (őrkutya) szerep. A civil szervezetek vagy informális csoportok általában nem tekintették feladatuknak, hogy felülvizsgálják és kritizálják a helyi hatalmi, képviselőtestületi döntéseket vagy tiltakozzanak országos szintű politikai döntések helyben (intézményi vagy települési szinten) lecsapódó negatív következményei miatt, még akkor sem, ha az erőforrás-megvonás vagy a törvényváltozás azokat az embereket érintette, akikért dolgoztak. Részben ennek az eredménye az is, hogy milliárdnyi uniós pénzek folynak el nem jól célzott beruházásokra, és ezek felhasználása helyi és országos szinten a korrupció melegágyává válhatott. A másik funkció az állampolgárok bevonása és közéleti részvételre való mobilizálása lenne. Az a szisztematikus munka, amely a beleszólás meglévő csatornáinak használatához, azok fejlesztéséhez és új csatornák kiépítéséhez közvetít szemléletet, ismereteket és gyakorlati módszereket, hogy az emberek a demokrácia fogyasztóiból a demokrácia alakítóivá váljanak. Ez a demokratikus infrastruktúra ma is fájóan hiányzik.

Úgy gondoljuk, ahhoz, hogy érdemi változás történjen a demokrácia gyakorlása terén, és a nagyobb fokú társadalmi igazságosságot célzó, akár országos szintű kampányok támogatottságra találjanak, az állampolgároknak először helyi szinten kell visszafoglalniuk a politikát, azaz beleszólásukat a közügyekbe, lehetőségeiket a választott képviselők döntéseinek befolyásolására. Olyan szervezetekre van szükség, akik a politizálást, azaz a közügyek értelmezését és alakítását tekintik feladatuknak, és a közösségi érdekek hatékony képviselői érdekében építik saját bázisukat. Ezt a folyamatot – megközelítésünkben a közösségszervezést – facilitálja a közösségszervező. A szerveződés kezdeti szakaszának fontos pillérei a belátható helyi ügyek, amelyek – a személyes érintettség és a relatíve rövid időn belül elérhető változás miatt – segítik az aktív, tevőleges elköteleződést és a közösségi szervezet létrejöttét, megerősödését.

2015 nyarán indult, főállású közösségszervezőket foglalkoztató programunkkal – melyet az Open Society Institute for Europe (OSIFE) támogatásával valósítottunk meg, és melynek

immár következő egyéves támogatási időszakában járunk – annak az új civil kultúrának a megalapozásáért teszünk lépéseket, ahol a siker jele és záloga a széles bázison működő szervezet, amely képes a tagságán túl is mobilizálni az embereket és konkrét, kézzelfogható ügyeket megnyerni. Beszámolónkban ennek a munkának első egyéves szakaszának eredményeiről adunk hírt. A következő fejezetben a Civil Kollégium Alapítvánnyal dolgozó közösségszervezők mutatják be sikeres kampányaikat, megnyert ügyeiket, majd a közösségszervezés módszertanáról írunk részletesebben, többnyire szintén személyes beszámolókon keresztül.

A tanulmány formája és terjedelme miatt nem áll módunkban minden szervezetet, minden eredményt és sikeres lépést bemutatnunk, írásaink a leginkább kézzelfogható folyamatokra és sikerekre koncentrálnak.

Bízunk benne, hogy a közösségszervezés elterjesztéséért folyó immár hat éves szisztematikus munkánk és a most bemutatott programunk eredményei alátámasztják a közösségszervezés helyét és fontosságát a magyar civil szektorban és elősegítik a hatékony közösségi érdekérvényesítés terjedését az országban.

Megnyert ügyek

Sűritették a buszjáratokat és rövidült a menetidő Mátészalka és Nyíregyháza között MÁTÉSZALKALEAKS

„A Mátészalkaleaks informális csoportunk elsősorban azért jött létre, hogy a helyi nyilvánosság megerősödjön Mátészalka városában és a közösségszervezés módszerével átrendezzük a helyi hatalmi viszonyokat. A társadalmi aktivitást kívántuk növelni, hogy létrejöjjön városunkban egy olyan közösségi mag, amelynek van véleménye a közügyekről, és nem fogad el minden politikusi maszlagot kritika nélkül.”

Lintényi Levente, közösségszervező

Mátészalkáról egetverően rossz a tömegközlekedés: a vonatok lassúak, 108 perc alatt teszik meg a Mátészalka és Nyíregyháza közötti 58 km-es szakaszt, ritkák a busz- és vonatjáratok. Szombatonként csak nagy kerülővel lehet hazajutni a megyeszékhelyről, ami háromszor annyi idő és pénz. Koszosak a vagonok, túlszámlázott az utasoknak a MÁV. A több mint 300 lakossal

folytatott interjúk segítettek eldönteni, hol fogjuk meg ezt a nagy problémahalmazt: a szombat esti közlekedésnél. Mátészalka és Nyíregyháza között létezik közvetlen buszjárat – kivéve szombat este. Szombaton ugyanis, ha fél 5 után szerettünk volna hazajutni Mátészalkára, csak nagy kerülővel és akkor is csak vonattal tudtuk ezt megtenni. Ez nagy érvágás volt többek között az egyetemistáknak és azoknak, akik rokonaikat látogatták a nyíregyházi kórházban. A vonat Záhony vagy Debrecen felé kerül, a Mátészalkára tartók így két-háromszoros utat tettek meg. Ez háromszor annyiba került, mert míg a közvetlen busz- vagy vonatjáratra a jegy 840 forint, a vonatkozás már több mint 2500 forint.

Időpont	Állomás	Távolság	Ár	IC	Értékelés			
16:35	18:21	1.45	58 km	840 Ft	2			
16:35	18:56	1	2:20	127 km	2.900 Ft	2.670 Ft	IC	1,2
17:48	21:02	1	3:14	123 km	2.520 Ft	-	-	2
18:31	21:02	1	2:31	123 km	3.900 Ft	2.670 Ft	IC	1,2
18:36	21:02	1	2:26	127 km	3.900 Ft	2.670 Ft	IC	1,2
19:40	23:00	1	3:14	127 km	2.520 Ft	-	-	2
19:48	06:50	1	11:02	123 km	2.520 Ft	-	-	2
20:56	23:00	1	2:24	127 km	2.900 Ft	2.670 Ft	IC	1,2
22:48	06:50	1	8:02	123 km	2.520 Ft	-	-	2

Nincs közvetlen busz és vonatjárat 16 óra: 35 perc után a megye második legnagyobb városába.

Minimum 65 km-es kitérő.

Minimum háromszoros menetdíj.

Ez a 21.századhoz méltó közlekedés?

A menetrend megrendelője szabolcsi, bizonyára tévedett! Orvosolja a hibáját Dr. Seszták Miklós miniszter!

Mátészalkaleaks

www.mateszalkaleaks.blog.hu

Internetes mém. Forrás: Mateszalkaleaks.blog.hu

Az ügy 2016. március 21-én megoldódott, mert a civil nyomásgyakorlás eredményeképpen a nemzeti fejlesztési miniszter engedélyezte a Nyíregyháza és Mátészalka közötti közvetlen buszjáratot szombat esténként, valamint nyolc új buszjáratot sűrítették a menetrendet. Elfogadták azt a felvetésünket is, hogy olyan buszok is közlekedjenek, amelyek az autópályán közelítik meg Nyíregyházát. A megye mintegy 250 000 főnyi lakosságának mindennapi életére hatott ki ez a nyertes ügy, köztük vannak a Jósza András megyei kórház páciensei és a Nyíregyházi Egyetem hallgatói.

Így szerveződünk

Tudatosan használtuk a nyilvánosságot: létrehoztuk a Mátészalkaleaks blogot, amely a kellemetlen és nehezen hozzáférhető mátészalkai információk lelőhelye.

300 sikeres kapcsolatépítő beszélgetést folytattunk le a mátészalkai emberekkel, hogy megismerjük, milyen problémákat tartanak fontosnak. A legnagyobb számban arról beszéltek, hogy Nyíregyháza és Mátészalka között rossz a vonat- és a buszközlekedés. A vonat lassú, az 58 km-es távolságot több mint 100 perc alatt teszi meg, a buszjáratok számát pedig kevésnek tartották. Felvetették azt is, hogy miért nem közlekednek az autópályán is buszok, úgy sokkal kevesebb idő alatt elérhető lenne Nyíregyháza.

A szombat esti közlekedés ügyére fókuszáltunk. Felszólaltunk a közmeghallgatáson, ahol összegeztük a képviselőtestületnek a kapcsolatépítő beszélgetéseken tapasztaltakat. Kiemeltük, hogy milyen nehezen közelíthető meg Mátészalka és Nyíregyháza szombat délutánonként, és kértük a polgármestert és a képviselőtestületet, hogy járjanak közbe az ügy mielőbbi rendezésének érdekében.

Az országos média is kezdett érdeklődni. A Mátészalkaleaks főszerkesztője, Lintényi Levente és Nedávnyi Tünde közösségi vezető a Hír Televízió stábjának elmondta, hogy milyen tortúra manapság Nyíregyháza és Mátészalka között busszal és vonattal közlekedni. Elmondták, hogy kérik, a szabolcsi kötődésű Nemzeti Fejlesztési Minisztert, dr. Seszták Miklóst, hogy orvosolja Mátészalka és a környékbeli emberek közlekedési problémáit. Amennyiben a kérést nem teljesíti, tavaszra demonstrációt helyeztünk kilátásba.

A riportban a város polgármestere, Hanusi Péter akkor még így nyilatkozott: „Ha egy-két bulizni vágyó fiatalról van szó, azért nem biztos, hogy egy buszjáratot vagy vonatjáratot érdemes beindítani, hiszen ezek milliós kiadások, a társadalom szempontjából nem biztos, hogy jó befektetés erre a közpénzekből milliókat áldozni.”

Ez a pár mondat olyannyira feltűzelte csoportunk tagságát, illetve a város nagyobb hányadát, hogy nagy számban leveleket kezdtünk, illetve kezdtek el írni az illetékeseknek, hogy jelezzék, nem csak „bulizni vágyó fiatalok” tartanak igényt a szombat esti járatokra és a hétköznapi járat- sűrítésekre, hiszen Nyíregyházán található a Jósza András megyei kórház és az egyetem is.

Több közérdekű adatigényléssel fordultunk a busz- és a vonattársasághoz. Az igényelt adatokból kiderült, hogy Magyarországon csak Mátészalka van ilyen elnyomott helyzetben szombat esti közlekedés tekintetében, hiszen a megyeszékhelyek és a második legnagyobb népességű városok összevetésében Mátészalka végzett az utolsó helyen; a legtöbb megyeszékhely és a második legnagyobb népességű város között még késő este is biztosították az utazás lehetőségét. Olyan viszonylattal, ahol átszállással, jelentős kitéréssel és háromszoros menetdíj ellenében lehet csak szombati napokon utazni, nem találkoztunk az adatokban. Kikértük országos szinten a megyeszékhelyek és a második legnagyobb népességű városok közötti vonatközlekedés kihasználtsági adatait is, amely rávilágított arra, hogy nem a Mátészalka-Nyíregyháza viszonylat a legkihasználatlanabb a már említett paraméterek alapján.

A közérdekű adatok felhasználásával olyan mémeket készítettünk, amelyekkel igyekeztünk kicsit felpiszkálni a társadalmi elégedetlenséget. A legtöbb ilyen mém több százezres nézettségre tett szert, és az a fotó, amelyben személyesen dr. Seszták Miklós nemzeti fejlesztési minisztert kérjük, hogy szabolcsi kötődésű emberként járjon közben az áldatlan állapotok megszüntetéséért, a miniszterhez is eljutott. A miniszter kérte, hogy a konkrét problémát küldjük el neki e-mailben.

2016 januárjában újabb fázisához érkezett az ügy. Ekkor a civil nyomásgyakorlás eredményeképpen Mátészalka város polgármestere kezdeményezte az Észak-magyarországi Közlekedési Központ Zrt.-nél a Mátészalka-Nyíregyháza közötti helyközi autóbusszjáratok járatpárokkal történő sűrítését pénteken késő délután, illetve szombaton és vasárnap kora reggeli, késő délutáni és esti időszakokban. Előzetesen a Nemzeti Fejlesztési Minisztériummal és a közszolgáltatóval folytattak le informális egyeztetést a kérés teljesíthetősége érdekében. 2016 februárjában utasszámlálást végzett az Észak-magyarországi Közlekedési Központ Zrt. Az adatok kiértékelése után a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium Közlekedési Szolgáltatási Főosztályától március 21-én kapták meg az engedélyt a szombat esti járatpár indításához, a járatok sűrítésére, valamint az új útvonalra az autópályán való távolsági buszközlekedéshez.

Városrendezés címen elhelyezés nélkül lakoltattak volna ki családokat, de helyette cserelakást kapnak

A VÁROS MINDENKIÉ PÉCS

Az AVM Pécs akcióban. Forrás: AVM Pécs

„A hajléktalan emberek kriminalizálása mellett még két fő helyi problémát vázoltunk fel közösen, a város nem megfelelő szociális bérlakás állományából fakadó áldatlan lakáshelyzetet és a hajléktalan ellátórendszer hiányosságait. A három fő feladatot megpróbáltuk munkacsoportba sorolni, de ez még nyolc fővel nem sikerült, ezért egy negyedik fontos feladatot is besoroltunk, a toborzást.”

Balog Gyula, közösségszervező

15. december 10-én úgy szavazta meg Pécs közgyűlése a Schlauch Imre Városrendezési Programot, hogy arról a legalapvetőbb információk sem voltak elérhetőek a nyilvánosság számára. Mindössze annyit lehetett tudni, hogy több tucat önkormányzati tulajdonú, bérlakásokkal teli lakóházat készül lebontani a belvárosban az önkormányzat és a telkeket értékesíteni kívánja. Eközben látszólag sem az ott élők sorsáról, sem a bérlakás-állomány pótlásáról nem volt elképzelése. A csoport friss fél éves tervét, amit éppen akkor nagy munkával alkottunk, ez az esemény teljesen megváltoztatta. Minden tudásunkat latba vetve igyekeztünk átgondoltan és minél több információt begyűjtve megszervezni a lakók érdekvédelmét. A februárban kezdődő, három hónapig tartó nyomásgyakorlás során elértük, hogy a program első ütemében érintett, zömmel kilakoltatással fenyegetett családok cserelakásban kapjanak elhelyezést.

Így szerveződöttünk

Az AVM 2009-ben Budapesten kezdte működését. Az országos szintű lakhatási válság miatt azonban nemcsak a fővárosban van szükség érdekvédelemre, így 2015-ben elindult a terjeszkedés Pécsre. A csoport indulásakor nélkülözhetetlen volt az interjúmaraton, mert ez jobban elősegíti a leendő tagok toborzását és megismerését, illetve így könnyebben megtarthatjuk őket. A Kossuth téren és az ellátórendszerben próbáltunk hajléktalan embereket beszervezni, a fiatal szövetségesekkel pedig a Budapesten rendezett 8. Zöld Nyári Egyetemen léptünk kapcsolatba. Ezután megtartottuk az indító képzést. A nagyon jól sikerült képzés végére öt lakhatási nehézségben közvetlenül érintett és három szövetséges értette meg a demokratikus csoportműködés elvét, akik ki is jelentették, hogy folyamatosan dolgoznának az AVM támogatásával a lakhatás ügyéért. Októbertől heti rendszerességgel kezdtük meg a munkát.

2015. december 18-án a csoport megszervezte az első akciót, a Szolidaritás Éjszakáját. Tudatosan nem „kemény” akcióval kezdtünk. Az utcai kitelepüléssel, beszélgetéssel, étkezéssel egybekötött eseményt gyakorlásnak szántuk, hogy a csoport friss aktivistái beletanuljanak az akciószervezésbe. Másik fontos cél az érintettekkel való találkozás és a bevonásuk volt. A majdnem száz érdeklődőből harmincnolc adta meg az elérhetőségét hosszabb beszélgetés után, akik közül ketten már a következő gyűlésen megjelentek, de mások később csatlakoztak.

2015 decemberében és 2016 januárjában több közérdekű adatigénylést nyújtottunk be a bérlakásállományra vonatkozóan, hogy a csoport munkáját ezekkel az információkkal alapozzuk meg. A város, bár vélhetően rendelkezik nyilvánvalóval, mégis két alkalmazott munkadíját kívánta felszámolni az adatszolgáltatásért cserébe. Ezzel kapcsolatban a Kormányhivatalnál és a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságnál (NAIH) is kifogásoltuk a város közérdekű adatigénylésekre vonatkozó gyakorlatát, ami álláspontunk szerint több ponton is törvénytört. Az adatok megszerzéséhez képviselői segítséget kértünk és kaptunk, így elkerülve, hogy az adatok későn kerüljenek a birtokunkba. Az eset kapcsán interpelláció is született a közgyűlésen, amire a polgármester ígéretet tett a nyilvánosság kérdésének felülvizsgálatára.

2015 decemberében a város közgyűlésén Girán János alpolgármester hozta nyilvánosságra a Schlauch Imre Városrendezési Programot, amelyben leromlott állagú szociális bérlakások megszüntetését tervezi a város, de utána sem voltak elérhetőek alapvető információk a tervekről. A felmerülő kérdésekkel kapcsolatos közérdekű adatigénylésünkre (hol kerül sor bontásokra, hány lakót érint, vannak-e szerződés nélküli lakók az ingatlanokban, biztosított lesz-e mindenki lakhatása, mi lesz a beruházásból származó pénz sorsa) nem érkezett válasz, így a csoport tagjai az újsághírekben elérhető információk alapján kutatták fel az érintett városrészben élőket és sikerült lokalizálni a program első ütemében érintett területet. A Zsolnay Vilmos út mentén élő 11 család szintén a sajtón keresztül értesült a tervekről, illetve az akkoriban kézbesített jogcím nélküli lakáshasználóvá nyilvánító határozatok és a kilakoltatási perekre szóló idézések jelentettek számukra támpontot a várható fejleményekről. A 11 családból csak 2 rendelkezett érvényes szerződéssel, ami egyáltalán nem kirívó a szegregálódott területeken, hasonlóan kiszolgáltatott helyzetben van városszerte több mint ezer bérlakásban élő család. A csoport végül egy 3 napos figyelemfelhívó akció mellett döntött a forgalmas Zsolnay úton, annak a reményében, hogy információkat gyűjthet, megszervezi a lakókat és felhívja a nyilvánosság figyelmét helyzetükre. Követeléseket is megfogalmaztunk: a program nyilvánossága – tájékoztatás, a lakók bérlakásban való elhelyezése és a telkek értékesítéséből befolyó összeg visszaforgatása a bérlakás-állomány fejlesztésébe. A házak falára molinókat függesztettünk ki (egyre többet, ahogy a lakókat sikerült bevonni az interjúzás során), melyeket több ezren láthattak a három nap leforgása alatt. Az akcióval elértük, hogy a Schlauch Program árnyoldaláról a helyi sajtón kívül az RTL Klub híradója is beszámolt. A városvezetés sietett magyarázkodni, a lakóknak levelet küldött és a tárgyalásokra immár nyitottnak mutatkozott. Így márciusban igyekeztünk állásfoglalást szerezni a Városfejlesztési Bizottságtól, akiknek a döntésére hivatkozva támogatták a programot a közgyűlés előtt. Esetünkben súlyos eljárásbeli hiányosságokra bukkantunk, amelyet jeleztünk a város jegyzőjének, illetve a nyilvánosságnak is beszámoltunk róla. A Schlauch Program valójában úgy ment keresztül a közgyűlésen, hogy az azt támogató bizottság annak semmilyen részletét nem ismerte, így érdemben nem is tárgyalhatta. Girán János alpolgármestert is

megszorítottuk egy tárgyalás során, de a sablon szövegeken kívül igazi konkrétumot nem mondott, ezért tovább kutattunk és jártunk a különféle bizottsági ülésekre, hogy megismerjük az ügy hátterét. Csoportunk tagjai a helyszínen és az interneten gyűjtött információk segítségével bukkantak rá helyi politikai és gazdasági összefonódásokra, ingatlanspekulációkra és már konkrét, de nem nyilvános beruházási tervekre. Az információk birtokában sikerült megakadályoznunk egy újabb kifizetést a bontó cégnek, valamint a tevékenységünk kikényszerített a várostól egy kétéves cselekvési tervet a Schlauch Program első ütemére vonatkozóan. A cselekvési terv ugyan nem fogalmazott sokkal kevésbé homályosan a tervekről, de a lakók elhelyezésére vonatkozó vitatható részeket a csoport a terv bizottsági tárgyalásakor határozottan kifogásolta és elérte annak módosítását. Így végül nem csak szóbeli ígéretekben, a lakóknak küldött nem hivatalos levelekben, de a közgyűlés által megszavazott cselekvési tervben is megfogalmazott elvárásként jelenik meg a lakók bérlakásban való elhelyezése. Ezt a változtatást, az események sűrűsége miatt, a 2016. április 21-i közgyűlésen Girán János szóbeli módosításként jelentette be és ezután a testület megszavazta. Ekkor már bizonyosak lettünk abban, hogy a három hónapos munkánk győzelmet hozott, ezért meg is ünnepeltük. Ezzel együtt, az ügyet közösen kiértékelve, a csoport úgy döntött, hogy továbbra is elkötelezett a program és a lakók sorsának nyomon követésére és érdekvédelmet szervez a hasonlóan kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások ügyében.

Készpénzben fizetik ki a béreket a közmunkásoknak, nem terheli őket tovább a bankszámla fenntartásának költsége

KÖZMUNKÁS MOZGALOM A JÖVŐÉRT

A KMJ akcióban. Forrás: Közmunkás Mozgalom a Jövőért

„Minden munkahelyen vannak olyanok, akik úgy gondolják, hogy jobb helyzetbe kerülhetnek attól, ha a munkatársaikra terhelő információt adnak a vezetőnek. A közmunkában nem látom, hogy mi lehet ez az előny, talán az, hogy a munkavezető elnézőbb lesz velük, lezserebben vehetik a munkát, de a fizetése senkinek nem lesz több. Amikor beszélgetek valakivel, nem csak arra kell figyelni, hogy a vezető ott van-e, hanem arra is, hogy milyen munkatárs áll éppen a közmunkás mellett. Mint a szocializmusban: megy a megfélemlítés, működik a besúgó rendszer, a belügyminisztériumtól a közmunkásig az egész rendszer a megfélemlítésen alapul.”

Bálint Mónika, közösségszervező

A Munka Törvénykönyve 157-159. paragrafusa szerint a munkáltató köteles biztosítani a készpénzes kifizetést, ha van házipénztára. Sok helyütt azonban a munkáltató a közfoglalkoztatottaktól is elvárta a bankszámla nyitását. 51 600 forintból már csekély levonás is sokat számít, de egyes banki levonások elérhetik a havi 2-3000 forintot is. Ez számunkra körülbelül kétnapi élelmiszer árát teszi ki. Célunk az volt, hogy a belügyminiszter ellenőrizze a készpénzes kifizetés betartását, és minél több közfoglalkoztatott érvényesíthesse azon jogát, hogy ha kéri, készpénzben kapja a fizetését. A törvény kimondja, hogy a munkavállalót semmilyen járulékos költség nem terhelheti a bérkifizetés kapcsán. A kampánnyal eredményt értünk el többek között Debrecen környékén és a Józsefvárosban is.

Így szerveződöttünk

Használtuk a nyilvánosság erejét, Facebook oldalunkon, blogunkon és hírlevelünkben felhívtuk a közmunkások figyelmét arra, hogy éljenek készpénz-kifizetési jogukkal.

Nyílt levelet adtunk át a Belügyminisztériumnak (BM) Pintér Sándor belügyminiszternek címezve, amelyben részletesen leírtuk a problémát. Az eseményt videófelvétellel és blogunkon tettük nyilvánossá. Emellett Budapesten a VIII. és IX. kerület jegyzőinek és közfoglalkoztatóinak is írtunk felszólítást az ott tapasztalt jogellenes kifizetési rendszer megszüntetésére.

A BM rövid időn belül reagált a levelünkre, és elismerte a készpénzes kifizetéshez való jogot. Vállalták, hogy minden kormányhivatalnak és rajtuk

keresztül a foglalkoztatóknak figyelmeztetést küldenek ennek a jognak a betartására.

Ezek után decemberben kaptuk az első levelet egy Debrecen környéki településen élő közmunkástól, hogy a hatásunkra kérte a készpénzes kifizetést, és megkapta, majd munkatársai is követték példáját.

Az új közfoglalkoztatási szerződések megkötése előtt februárban újra felhívtuk a munkavállalókat erre a jogra, és a VIII. és IX. kerületekben is szórólapoztunk. A VIII. kerületben a szerződéskötés idejére a foglalkoztató egy külön nyilatkozattételi lapot készített, amin kérhetők a készpénzes kifizetést és ezzel a joggal a többség élt is.

Utánkövetésként a toborzáskor és a vidéki kapcsolatfelvételek során igyekszünk megtudni, hogy van-e még olyan munkáltató, aki nem tartja be ezt a szabályt. 2016. március óta nem értesültünk ilyenről.

Szegedi klubok, éttermek, intézmények a nyilvánosság előtt is felvállalták, hogy elfogadják az LMBTQI-embereket

SZEGEDI LMBT KÖZÖSSÉGÉRT CSOPORT

„Elértük, hogy a szegedi LMBTQI-emberek egy csoportja merjen és akarjon részt venni érdekérvényesítő akciókban, folyamatokban a rendszerszintű elnyomás ellen. A szervezet egy év alatt megerősödött: több elkötelezett tagja, szövetségese és támogatója lett. A csoport önképe, önmeghatározása és célrendszere sokat fejlődött: a magyarországi LMBTQI-mozgalom erejét egyre inkább a közösségi akciókban és kampányokban látja.”

Kiss Anna, közösségszervező

Beszédet mond a Szegedi LMBT Közösségért Csoport egy tagja. Forrás: Szegedi LMBT Közösségért Csoport

Szeged történetében először, 2016. április 4–10. között szerveztük meg a Szivárvány-hét nevű akcióhetet, amely alatt kilenc szegedi üzlet és közösségi tér helyezte ki ajtajára a biztonságos teret jelölő matricát, hogy közösen lépjenek fel az LMBTQI-embereket (leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer, interszex) érő megkülönböztetés ellen. Erre az erős kiállásra azért is volt szükség, mert több nyilvános helyen érte diszkrimináció, illetve bántalmazás a melegeket. Az akcióhét megnyitóján többek között Jávorszky Iván, a Belvárosi Mozit, az IH Rendezvényközpontot is működtető cég és egyben a Szegedi Városi Televízió ügyvezető igazgatója mondott beszédet. A Szivárvány-hetet követően az ország különböző pontjairól több vendéglátóhely is megkereste a csoportot, hogy küldjön számukra matricákat, jelezve, hogy más településekről is csatlakoznának a kampányhoz.

Így szerveződöttünk

Több olyan jogsértésről értesültünk, amikor szexuális orientációja miatt valaki diszkrimináció vagy bántalmazás áldozata lett Szegeden. A jogsértések egy jól körülhatárolható része vendéglátóhelyeken történt.

Például az egyik ilyen esetben egy 25 éves fiút és azonos nemű párját nem részesítettek egyenlő bánásmódban egy szegedi étteremben. Valentin napon a többi szerelmespárral ellentétben ők kihúlt ételt kaptak, az étterem alkalmazottai a pár jól látható jelzései ellenére sem mentek oda az asztalukhoz, és a vacsora befejeztével a számlára is 60 percet kellett várniuk.

Egy másik esetben egy 22 éves meleg fiút ért bántalmazás a szexuális orientációja miatt az egyik szegedi szórakozóhelyen. A dohányzásra kijelölt helyen két férfi arról érdeklődött, hogy meleg-e, majd a földre lökték, a fejét a betonba nyomták, „kis köcsögnek” nevezték, és azzal fenyegették, hogy elnyomják a cigit a szemében.

2015 nyarától 107 kapcsolatépítő beszélgetést folytattam, aminek következtében tagságunk 275 százalékkal megnőtt, és látványos akciókkal, többek között a „Le az álarccal” felvonulással és különböző rendezvényekkel tudtunk megjelenni a nyilvánosság előtt.

Mikor elhatároztuk, hogy megcsináljuk a „Biztonságos tér” kampányunkat, tavasztól sorra felkerestük a szegedi éttermek, kávézók, kulturális intézmények üzletvezetőit, és e-mailben, telefonon

vagy személyesen kértük, hogy csatlakozzanak. A csatlakozók azt üzenték a nyilvánosság felé, hogy náluk a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer és interszex emberek is szívesen látott vendégek.

2016. április 4-én a megnyitón Jávorszky Iván, a Belvárosi Mozi, az IH Rendezvényközpontot is működtető cég, és egyben a Szegedi Városi Televízió ügyvezető igazgatója mondott beszédet, majd a mozi vezetőjével közösen felragasztották a „biztonságos tér” matricát a mozi ajtajára. Jávorszky Iván a beszédében kiemelte, hogy egy olyan országban, ahol az emberek többsége nem fogadná be a pirézeket, sok még a tennivaló. Szavai szerint a Belvárosi Mozi és az Ifjúsági Ház örömmel csatlakozott a kezdeményezéshez, a Szegedi Rendezvény- és Médiaközpont ajtaja nyitva áll mindenki előtt, nemi, faji vagy etnikai, származási, vallási vagy meggyőződési, fogyaté- kossági vagy életkori diszkrimináció nélkül. A megnyitó sajtó- tájékoztatót a szervezet két tagja is felszólalt, az egyikük a fenti, éttermi diszkriminációról szóló személyes történetét is megosztotta a nyilvánossággal.

A Szivárvány-hét során 9 önkormányzati cég, civil egyesület, vendéglátóhely és kulturális intézmény – név szerint a Belvárosi Mozi, a Club Rocco, a Grand Café Mozi és Kávézó, a Green Fusion Étterem, a Hét Kávézó, az IH Rendezvényközpont, a Kapocs Ételbár, a Kapocs Extra Étterem és a Szín-Ház Apartman – tette ki a biztonságos teret jelző matricákat.

2016. április 15-én a frissen megalakult Konzervatív Hallgatók Szövetségének (KHSZ) szegedi tagjai áthúzott 1968-as matricájával ragasztották át a biztonságos tér feliratú matricákat. Az egyik vendéglátóhely ügyvezetője lekaparta a konzervatívok matricáját, és kitett az ablakba egy nagy szivárványos zászlót, és a sajtónak is nyilatkozott erről. A KHSZ területi vezetője vissza- kozott, és a sajtónak nyilatkozva csak a monogramját engedte leírni („az esetleges támadásokra hivatkozva”).

Ezt követően a homofóbia és transzfóbia elleni világnapon találkoztunk az önkormány- zat Helyi Esélyegyenlőségi Programjáért (HEP) felelős hivatalnokokkal. Célunk, hogy az LMBTQI-emberek érdekei is megjelenjenek a következő HEP-ben és szervezetünk részt vegyen az egyeztetési folyam- matban. Az ember szexuális orientációja az élet minden területén megha- tározza működését, ezért nagyon fontos, hogy az iskolában, az egészségügyben, a nyilvános helyeken, a munka-

helyeken, stb. is értsék és elfogadják az LMBTQI- embereket. A hivatalnokok a következő javaslatunkat támogatták: az LMBTQI-emberek megjelenítése a Helyi Esélyegyenlőségi Programban; kapcsolattartás az LMBTQI-közösséggel; érzékenyítő programok az önkormányzat alkalmazottainak; LMBTQI-témájú programok (előadások, kerekasztal- beszélgetések, filmvetítések) a helyi kulturális eseményeken, fesztiválokon.

Hogyan épül fel a közösségszervező folyamat?

Hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy a hatalom eredendően rossz, aminek a birtokában korrupttá és gonosszá válunk. De ahogy a fenti példák is mutatják, a hatalom nem eleve gonosz vagy jószágos, hanem egyfajta erő, amelyet tudunk jól és rosszul is használni. A közösség- szervezésben ezt az erőt elsősorban a jól szervezett emberek közössége jelenti, akik közösen tudnak fellépni – érdekérvényesíteni – egy olyan ügyben, ahol szükség van a helyi döntéshozók együtt- működésének kikényszerítésére. A hatalom tehát cselekvőképesség, ami mindenkit megillet.³⁵

Ha valamilyen szolgáltatás vagy támogatási forma nem elérhető, megszervezhetjük mi is az ellátást (nyithatunk tanodát, szervezhetünk ételosztást, indíthatunk közösségi rádiót stb.), vagy közösségi összefogással és az erőforrások biztosításával mi magunk is megoldhatjuk a problémát (ha nincs zöldfelület, csinálhatunk közösségi kertet; ha nincs lakóotthon, alapíthatunk egyet stb.). Magyarországon a civil szerveződések nagy százaléka ezzel a logikával működik: az állam által el nem végzett vagy kiszervezett feladatokat látja el legtöbbször egyre csökkenő erőforrásból.

Azonban mi történik akkor, ha céljainkhoz szükség van a helyi döntéshozók együttműködé- sére, akik azonban nem hajlandóak tenni az érdekünkben? Vagy mit tehetünk akkor, ha céljaink eléréséhez szükség volna a helyi vagy az országos költségvetés hatékonyabb felhasználására, új erőforrások biztosítására? Mi van azután, ha elutasító választ kapunk a döntéshozótól, de mi nem akarjuk feladni? Szükség lesz a hatékony

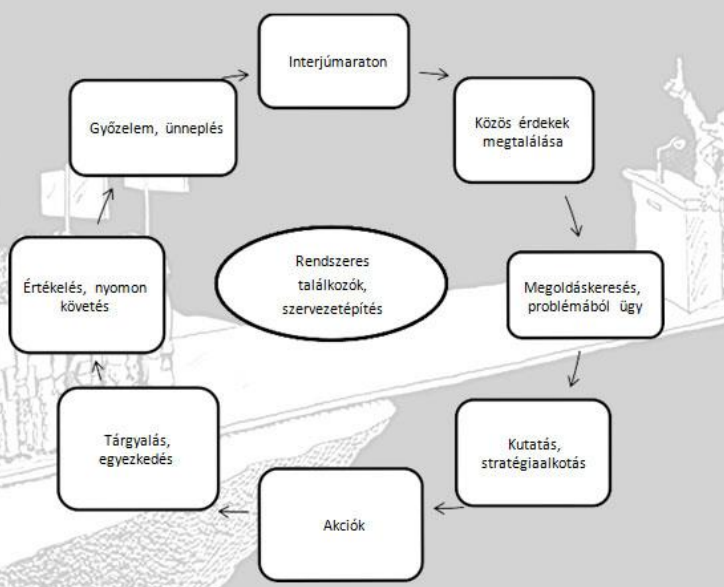
³⁵ Sebály Bernadett – Vojtonovszki Bálint (szerk.): A hatalom társadalma vagy a társadalom hatalma? A közösségszervezés alapjai. Budapest, Napvilág Kiadó, 2016.

nyomásgyakorlásra és annak bizonyítására, hogy az általunk képviselt ügy sok embernek fontos.

Magyarországon a civil szerveződések elenyésző része tölti be ezt az érdekérvényesítő funkciót, és még kevesebben olyan formában, hogy a tagság bevonására, képzésére, mobilizálására időt és erőforrást szentelnének. A közösségszervezés ebből a szempontból is fontos lehetőség a magyar civil társadalom aktivizálására, ahol az emberek bevonása alacsony fokú.

A közösségszervezés folyamata

A közösségszervezés folyamata. Forrás: CKA

A közösségszervezés – dióhéjban – a kapcsolatok szervezésének, az ügyek azonosításának, a meghatározott ügyek körüli mozgósításnak és egy hosszú életű demokratikus szervezet felépítésének a folyamata, ahol a győzelem legalább olyan fontos, mint a szervezetépítés. A közösség ebben a tekintetben tehát nem elsősorban személyes kapcsolatokon alapuló, támogató társaságot, hanem emberek olyan érdekközösségét jelenti, akik az érdekeik döntéshozókkal szembeni érvényesítése közben a (helyi) közélet szereplőivé válnak. A közösségszervező pedig az a szakember, aki ilyen csoportok megalakulását segíti vagy létezésüket támogatja. Ahogy az első fejezetben bemutatott példák is mutatták, ez egy ciklikus, organikus folyamat.

Erőforrás Központ. Forrás: CKA

Az interjúmaraton abban segít, hogy egy szervezet olyan ügyeket vállaljon fel, amely tükrözi a közösség igényeit, és ezért az érdekérvényesítés csoportmunka lehessen. A közösségszervező 100-200 ember megkérdezésével megalapozhatja a kezdeményező körét, az ún. kemény magot, illetve a tagok és szimpatizánsok körét, és olyan ügyeket találhat, amelyek sok embert érintenek, és sok ember tartja fontosnak. Az interjúmaraton tehát a bázisépítés fontos eszköze is, ezért folyamatos feladat. A felmerült ügyek között elsőbbségi sorrendet alkotunk, a szervezetnek döntenie kell, melyekkel kezd el foglalkozni. Szempont, hogy a szervezet erejéhez mérten válasszunk és az ügyet belátható időn belül meg lehessen oldani, hogy sikerélményt jelentsen a tagság számára a további szervezkedéshez. Háttéranyagokat gyűjtünk, ami segít a tervezésben. Hatalomelemzést végzünk, megnézzük, ki a döntéshozó az ügyben (akinek jogában áll megadni, amit akarunk), kik lehetnek a szövetségeseink, kik az ellenfeleink. Kampányt tervezünk, ahol a célok megjelölése után kitaláljuk az akciókat, azaz azokat a lépéseket a kampányban, amelyekkel emelhetjük a tétet (a nyomást a döntéshozón), ha szükséges. A végső cél természetesen az, hogy leüljünk a tárgyalóasztalhoz és megegyezünk. Az akciókat csoportosan kiértékeljük, ne felejtjük el a részgyőzelmeket is megünnepelni! A demokratikus szervezet építése legalább olyan fontos célunk, mint a győzelem. Munkánkba ezért folyamatosan biztosítjuk a bekapcsolódást, hogy minél többen megismerhessék, milyen gyakorolni a demokráciát. Ehhez kialakítjuk a demokratikus csoportműködés kereteit, és támogatjuk a csoport aktívabb tagjainak, az ún. közösségi vezetőknek a fejlődését és szerepvállalását. A közösségszervezés a politikai részvétel lehetőségeinek széles spektrumát

biztosítja, a helyi ügyektől az országos ügyekig, és cél, hogy a helyi szinten aktív csoportok országos ügyekbe is be tudjanak kapcsolódni.

A szakmai támogatás módszertanáról

Az Open Society Initiative for Europe (OSIFE) támogatásával 2015 júniusában egyéves közösség-szervező program indult a Civil Kollégium Alapítvány (CKA) szakmai vezetésével. A program keretei között 10 000 főnél nagyobb városok közösségei és szervezői pályázhattak szakmai felkészítésre és mentorálásra, illetve a közösség-szervező 12 havi bérére és kampányköltségekre. A pályázat formális és informális szervezeteknek nyújtott pályázati úton támogatást (a bejegyzett forma nem volt kitétel), erősítendő a civil szektor érdekérvényesítő, bázisépítő, tehát a központi és a helyi intézményeket ellenőrző és közösségerősítő funkcióját.

A Program pályázati felhívása a társadalmi önszerveződést, a helyi közösségek érdekérvényesítését kívánta erősíteni. Olyan pályázatokat vártunk, amelyek közösségi válaszokat kínálnak a helyi társadalmi és gazdasági folyamatok kihívásaira, aktív figyelemmel kísérik, ellenőrzik a helyi intézmények munkáját, biztosítják azok civil kontrollját. Azok a programok kaptak támogatást, amelyek látható, a helyi közösség bevonásával és számára érezhető módon segítik a helyi nyilvánosság megerősödését, a közösségi érdekérvényesítést. Ellenőrzik a helyi intézmények (pl. oktatási, egészségügyi) működését, a helyi adók felhasználását, a közbeszerzési eljárások tisztességét annak érdekében, hogy megteremtse a döntéshozatalban való hatékony egyéni és csoportos részvétel lehetőségét, átláthatóvá és elszámoltathatóvá tegyék a helyi döntéshozók, intézmények tevékenységét.

A felhívásra olyan civil szervezetek, önszerveződő informális csoportok jelentkezettek, melyek már rendelkeztek tapasztalattal, eredményekkel a társadalmi önszerveződés erősítésének területén. A pályázóknak be kellett mutatniuk azt a helyi problémát, problémakört, amelyre megoldást keresnek, és elképzeléseiket, miként tudnak hatékonyan fellépni a problémák megoldása érdekében.

A kiválasztás két fordulóban történt, az első körből továbbjutottak részt vehettek a CKA által tartott közösség-szervező alapképzésen, majd azt követően, a közösség-szervező mentorok segítségével dolgozták ki a következő forduló pályázati

anyagát. Ezután kerültek kiválasztásra a támogatottak.

A pontozás hat fő szempont mellett összesen nagyjából 30 alszempont mentén történt, ahol a fő szempontok a következők voltak:

- A pályázó működésének eddigi eredményei
- A pályázó szervezet, csoport alkalmassága
- A szervezet benyújtott projektterve, jövőre vonatkozó elképzelései
- Multiplikátor hatás
- A jövőbeni közösség-szervező szakmai múltja, alkalmassága
- A pályázó kelet magyarországi szervezet / csoport

A végső eredmények kialakulásában az első és második körös pályázatok, a közösség-szervező személye és releváns tapasztalatai/előzményei, továbbá a helyi közösség-szervezési program létjogosultsága, esélyei, irányai és kidolgozottsága játszottak elsődleges szerepet.

Az egyéves programban a következő szervezetek vettek részt: Akciókutatók a Fenntarthatóságért Egyesület (AKUT) (Szeged), Auróra Közösségi Ház (Budapest), A Város Mindenkié (Pécs), Dialóg Egyesület (Miskolc), Eleven Emlékmű (Szentendre), Első a Városunk (Bátonyterenye), Életfa Segítő Szolgálat Egyesület (Debrecen), Közmunkás Mozgalom a Jövőért (Budapest), Mátészalkaleaks (Mátészalka), Opera Közhasznú Kulturális Egyesület (Debrecen), Rehab Critical Mass (Budapest), Szegedi LMBT Közösségért Csoport (Szeged).

A pénzügyi támogatás

A szervezeteknek, csoportoknak nyújtott támogatás keretében (max. 5 millió forint) a kiválasztott közösség-szervezési program irányítójának (közösség-szervezőjének) az OSIFE biztosította a képzési költségeket és egyéves időtartamra a magyar átlagfizetésnek megfelelő személyi költségeit (cca. 3 millió forint), valamint a közösség-szervező folyamathoz szükséges dologi költségeket (cca. 2 millió forint).

A képzési felkészítés

A program során a CKA az alábbi képzéseket nyújtotta, elsősorban a Kunbányi Képzési Központ-ban, bentlakásos formában:

Közösség-szervező alapképzés

A képzés bentlakásos, 40 órás. A két pályázati forduló között zajlott, az egyéves program kezdetét

megelőző alapozó szakaszban, melynek célja a résztvevők felkészítése helyi közösségszervezési feladatok ellátására. A közösségszervező az a személy, aki hajlandó hosszabb távon felelősséget vállalni egy közösségért, amelynek nem feltétlenül közvetlen tagja, segíti a helyi lakosság összefogását, cselekvését, hozzájárul demokratikus szervezetek, szerveződések építéséhez. A képzés főbb témái voltak:

- A közösségszervezés elméleti alapjai
- A közösségszervezés alapvető módszerei
- Kampánystratégia és szervezetépítés
- A közösségszervezés alkalmazása a támogatott szervezetre

Közösségi vezetőképzés

A képzés 24 óra időtartamban, két alkalommal történt, melynek célja a helyi csoportok és a közösségszervezők által delegált résztvevők felkészítése informális közösségi vezető szerepre. Közösségi vezetők azok a személyek, akik a helyi közösség aktív tagjaiként képesek irányítani a helyi közösség szerveződését, cselekvését. Lényeges szempont, hogy egy szervezetben több ilyen vezető van, akik egymást támogatva dolgoznak. A közösségi vezető, hasonlóan a közösségszervezőhöz hajlandó hosszabb távon felelősséget vállalni közösségéért, segíteni a helyi lakosság összefogását, cselekvését, hozzájárulni demokratikus szervezetek, szerveződések építéséhez, de sokszor eltérően a közösségszervezőtől, a közösség tagja. A képzés főbb témái voltak:

- A közösségszervezés alapjai
- Demokratikus szervezetépítés és kampánystratégia
- Fenntarthatóság és a közösségszervezés alkalmazása a saját szervezetre

Közösségi vezetőképzés. Forrás: CKA

Haladó képzés

A projekttalálkozóba építve vagy külön alkalmakra szervezve tartottunk egynapos vagy 6 órás haladó képzéseket, mely a közösségszervezők tudásának bővítését, mélyítését szolgálta. A program során – a Legislative Fellows programunknak köszönhetően – két alkalommal amerikai kollégáink bevonásával tartottuk ezeket az alkalmakat, először Dave Beckwith a szervezetépítés, közösségi vezetők csoportjának építése, bázisépítés témakörében, majd Amber Smock, Kristen Gaspar, Jaquie Algee, Ronnie Harris és Branden Snyder bázisépítés és tagtoborzás, kampánytervezés és szervezés, koalícióépítés témakörben. Ezeken az alkalmakon kiscsoportos konzultációra biztosítottunk lehetőséget.

„Az együttműködésben nagyon jól tudtam hasznosítani a haladó képzésen hallottakat, Dave Beckwith módszerei, szemléletmódjának megismerése nélkül nem tudtam volna összefogni egy ennyire összetett akció megtervezését. A kunbányai képzésekből átvett kampánystratégiáknak köszönhetően a médiát a kezdetektől irányítani tudtuk, idézetekként és szalagcímekként köszöntek vissza az általunk megfogalmazott üzenetek.”

Horváth-Kertész Balázs

Képzők képzője

A programra azokat a közösségszervezőket invitáltuk, akik már gyakorlatot szereztek, esetleg képzésben is kipróbálták már magukat, de mindenképp elkötelezettek a közösségszervezés irányában és terjesztésében. Célunk az volt, hogy a 16 órás képzők képzőjén a résztvevőket felkészítsük egy 8 órás alapozó közösségszervező képzési program önálló megvalósítására, és ehhez minden segédletet, módszertani és prezentációs eszközt a rendelkezésükre bocsássunk.

A program a legalapvetőbb közösségszervező témák tanításának elősegítésére fókuszált, mint:

- Mi a közösségszervezés? Társadalmi problémák megoldásának megközelítései
- Közösségszervezés lépései
- Probléma – ügy
- Kapcsolatépítő beszélgetés
- Szervezetépítés és toborzási technikák
- Stratégia és kampánytervezés

A képzésen a program támogatóitól ötvenen vettek részt.

A konzultációk módszertana

A konzultációs tevékenység tulajdonképpen a magját képezi a közösségszervezők támogatásának. A rendszeres négy szemközti (one-on-one) megbeszélések egyaránt segítik az erős kapcsolat kiépítését, a folyamatok mélyebb feldolgozását, továbbá a tervezést és az értékelést. A heti, kétheti megbeszélések mellett a közösségszervezők havi terveket és heti beszámolókat is készítenek a gyakorlati munkájukhoz kapcsolódóan. A konzultációk a három közösségszervező mentor (Giczey Péter, Peták Péter, Sebály Bernadett) és a közösségszervezők között általában kétheti rendszerességgel zajlottak, melyből egy személyesen (sokszor a közösségszervező terepén), egy valamilyen online platformon (legtöbbször skype-on). A konzultációs alkalmak során áttekintettük és megbeszéltük a szervezetépítést, a kampány, az interjúmaraton, illetve a közösségszervező folyamat kommunikációjának állását, és a közösségi vezetők képzésének, támogatásának kérdéseit. Kitértünk a közösségszervező személyes viszonyaira, pl. a szervezet tagjaihoz, illetve szakmai fejlődésének lehetséges irányaira. Elemeztük nehézségeiket, sikereiket, javaslatokat tettünk tanulmányozandó szakirodalmakra és megállapodtunk a következő időszak tennivalóiban, lépéseiben.

A programtalálkozók módszertana

A programban egy indító és egy zárótalálkozó mellett két alkalommal gyűltek össze szervezőink, melynek célja a helyi folyamatok haladásának nyomon követése, szakmai nehézségek megbeszélése, elemzése, egymás tudásának támogató megosztása, hálózatépítés, közös akciók tervezése volt. A találkozót a közösségszervező mentorok vezetésével tartottuk három nap időtartamban a CKA Kunbányai Képzési Központjában, bentlakásos formában. Mindemellett az OSIFE és a CKA menedzsment is rendelkezésre állt a technikai, pénzügyi kérdések tisztázására. Egyéni, kiscsoportos, plenáris módon, illetve a Bálint-módszer és az Open Space segítségével dolgoztuk fel az előző időszak történéseit és határoztuk meg a továbblépés feladatait.

Kiegészítő lehetőségek a szakmai fejlődésre

- Szervező Szerda
- Közösség Konferencia

- nyári egyetemek
- amerikai csereút
- nemzetközi kapcsolatépítés
- online Erőforrásközpont

Képzők képzője. Forrás: CKA

A program fentebb ismertetett alapszintű szakmai támogatása mellett számos egyéb segítség igénybevételére teremtettünk lehetőséget.

A 2011 óta, havi rendszerességgel futó, előbb Közösségszervező tanuló kör, majd Közösségszervező Műhely, legutóbb Szervező Szerda a közösségszervezés iránt érdeklődők és terepeken dolgozók számára nyújt szakmai tapasztalatcsere és tanulási lehetőséget, melyet 2016-tól négy szervezettel közösen – Auróra, Eleven Emlékmű, Magyar Szegénységellenes Hálózat, Szivárvány Misszió Alapítvány – szervezünk.

A minden novemberben megrendezésre kerülő Közösség Konferencia témái között rendszeresen megtalálhatók a közösségszervezéssel foglalkozók is.

A nyári időszakban két Nyári Egyetembe is bekapcsolódhattak az érdeklődők. A Citizens Participation University (CPU) angol nyelvű, nemzetközi résztvevőkkel, a Közösségfejlesztők Nyári Egyeteme pedig a hazai szakemberek részvételével kötetlenebb formában kínált elmélyülést a közösségi megközelítések, benne a közösségszervezés szakmai kérdéseiben.

A USA Külügyminisztériuma által finanszírozott Legislative Fellows program a Great Lakes Consortium közreműködésével lehetőséget nyújt arra, hogy a programba beválogatottak hat hetet töltsenek Amerikában és képzések, gyakorlati munka, tanulmányutak formájában átfogó képet kaphassanak az amerikai demokrácia működéséről,

a közösségi alapú szervezőmunka különböző szinteken és volumenekben zajló gyakorlatáról, szereplőiről, tematikáiról, módszereiről, különös tekintettel a kisebbségekhez kapcsolódó érdekvédelmi jellegű közösségi munkára. A program további elemeiben amerikai mentorok érkeztek Magyarországra (és három további európai országba), akik több száz hazai kezdeményezéssel kerültek kapcsolatba. A programba öt OSIFE támogatottnak is sikerült bekapcsolódnia, illetve, ahogy fentebb már írtuk, az amerikai közösségszervező mentorok képzési és konzultációs szakmai támogatást nyújtottak közösségszervezőinknek, évente legalább két alkalommal (beszélgetéseket, műhelyeket, képzéseket, előadásokat tartva szerte az országban), ezzel segítve munkájukat.

Közösségi vezetőképzés. Forrás: CKA

Mindezek mellett a CKA további projektjei és általános szakmai munkája is segítette a program eredményességét. Elsősorban Európai Unió projektjein keresztül sikerült támogatni több közösségszervező nemzetközi kapcsolatépítését és képzését, szakmai hálózati eseményekre és képzésekre tudunk eljuttatni szervezőket és helyi vezetőket, de igyekszünk folyamatos konzultációs lehetőségeket biztosítani az új érdeklődőknek és kezdeményezőknél is.

A cka.hu online közösségi platform is lehetőséget teremt a hatékonyabb kommunikációhoz és a csoportmunkához, továbbá az oldalon a közelmúltban indított Közösségszervező Erőforrás Központ egyre gazdagabb hazai segédanyagokkal szolgál a közösségszervezők önálló felkészüléséhez (cikkek, módszerek, esettanulmányok, filmek stb.).

Haladó képzés. Forrás: CKA

Összefoglaló és jövőbeli terveink

A közösségszervező építkezésünk egyik legfontosabb eleme, hogy országos program és mozgalom alakuljon ki, nem pedig elszórt kezdeményezések, rövid-távú projektek, létrejön a közösségszervezés alapvető keretrendszere, kialakuljanak a hazai példák és modellek, sokan vegyék át a kezdeményezést. Ennek érdekében a kezdeti időszakban, de a továbbiakban is kiemelt fontosságú, hogy széles kört érjenek el nagyszámú ismeretterjesztő, felkészítő és képzési programok, amelyek elősegítik az új helyi vagy „ügyközpontú” közösségszervező munkák elindulását is. E kezdeményezések átfogó képzési és módszertani segítése mellett továbbra is hangsúlyt kell helyeznünk a tapasztalatok feldolgozására, dokumentálására és kommunikációjára, ami egyaránt bizonyítja és tovább erősíti a mozgalom fejlődését. Elindult a közösségszervezés új struktúráinak (helyi, szervezeti, hálózati, koalíciós) kialakulása is, amelyek jövőbeni fejlesztése – talán nem túlzás, hogy – a hazai közösségszervezés jövőjének záloga, így az sem meglepő, hogy ezen a területen találtuk szembe magunkat a legtöbb dilemmával.

A CKA és partnerei elmúlt 6 éves munkájának fontos eredménye, hogy a fenti témákban már sikerült jelentős eredményeket elérni és stabilizálni az országossá váló építkezést. A nagyszámú elérésekből kialakultak a hazai kezdeményezők, létrejöttek az első példák, esettanulmányok, hazai képzések, konzultációk, erőforrás-központ, nemzetközi kapcsolatrendszer. Mindez számos elemében bizonyította, hogy egy újfajta megközelítéssel, szemlélettel és alulról induló szisztematikus építkezéssel a leghátrányosabb helyzetű csoportok is képesek:

- érdekeik mentén szélesebb kört megszólítani,
- lépéseket (ügyeket) azonosítani,
- ezekhez stratégiákat, taktikákat kialakítani,
- kampányokat, nyomásgyakorló folyamatokat indítani,
- ügyeket megnyerni, vagyis konkrét, látható, egyértelmű és számszerűsíthető eredményeket elérni,
- és mindezt felhasználni saját szervezetük építésére.

Mindennek ellenére a hazai közösségszervező mozgalom még fiatal és kialakulását, megerősödését a kulturális és történelmi vonatkozások mellett a hazai közéleti és társadalmi viszonyok is hátráltatják. Egy ilyen, rengeteg szempontból nehezített „hazai pályán” a közösségszervezés szélesebb körű elterjedéséhez továbbra is nagyobb léptékű és többszintű építkezés kell, amely egyaránt biztosít támogatást:

- az alulról szerveződő (helyi vagy ügyközpontú) közösségszervező gyakorlatok elindulásához, folytatásához;
- a közösségszervezők szakmai közösségének, hálózatának és csomópontjainak (pl. regionális közösségszervező központok, „hub”-ok) kialakulásához, általuk országos ügyek felkarolásához;
- a közösségszervezést és a közösségszervezés ügyeit stratégiai, országos, nemzetközi szinten is felvállaló szövetség/koalíció megerősítéséhez;
- továbbá, a mindezeket a folyamatokat módszerekkel, képzésekkel, mentorokkal, kapcsolatszervezéssel, hálózatfejlesztéssel stb. segítő szereplők munkájának fenntartásához.

A jövő feladataiban kiemelten jelentkezik a fenntarthatóság témaköre is, amely a sokszálú forrás-teremtés tanulását-oktatását és gyakorlati erősítését szorgalmazza. A forrásteremtésnek át kell járnia a helyi szervezetek és csoportok gyakorlatát, erősödni kell a közösségszervezők és

a vezető szakemberek támogatásszervező tevékenységének csakúgy, mint az országos szakmai szervezetek, hazai és nemzetközi koalíciók stratégiai finanszírozási modelljeinek.

Talán a megfelelő pillanat, a számos pozitív együttállás, az országosan is növekvő elkötelezettség és szakértelem, a hazai és nemzetközi partnerség megerősödése, de főképp a rengeteg befektetett munka és annak látványossá váló gyümölcsei együttesen tették lehetővé, hogy mindezekben a szinteken és szálakon, számos nagyon különböző lehetőséggel és forrással sikerült fenntartani a megkezdett folyamatokat. Azért dolgozunk, hogy a fejlődést a megerősödés, az önállóság korszaka kövesse, amikor a közösségszervezés tényezővé válik Magyarországon.

Köszönjük az együttműködést és támogatást partnereinknek, a Central and Eastern European Citizens Network-nek (CEECN), a Great Lakes Consortium for International Training and Development-nek, az Open Society Initiative for Europe-nak (OSIFE), az Ökotárs Alapítványnak, a hazai Közösségszervező Koalíció tagszervezeteinek és természetesen minden hazai és külföldi közösségszervező társunknak és szervezeteiknek.

A program első évének eredményeiről készült rövid videó [itt megtekinthető](#).

Esélyeink az érdekképviseletben – területfoglalók egy kistelepülésen

Tóth György-Tóth Györgyné

Bevezetés

A következő történet játszódhat Magyarország bármely területén, bármely hátrányos helyzetű térségében, bármely elöregedő településén, ahol az ott élő emberek nagyobb része nyugdíjas, akik kevésbé tudják azt, hogy hol és milyen módon kell megvédeni az igazukat, kivívni a jogaikat. Annyiban más a helyzet itt Égerszögön, ahol a következőkben bemutatásra kerülő történet megesett, hogy van egy civil szervezet, az Éger Ág Alapítvány, amely fontosnak tartja a helyi értékek és az ott élő emberek jogainak képviseletét. Fontos momentum az is, hogy az Alapítvány nem rettent vissza az első akadályoktól, amikor azzal szembesült, hogy az állattartásra, a természetvédelmi területre vonatkozó jogszabályok sorát kell átnéznie, amelyekhez nincs szaktudása. Sőt a nehezen átlátható közigazgatási rendszer sem riasztotta el a feladattól, amelyben ki kellett bogozni, hogy mi hová tartozik. S amikor oda-vissza utalták az ügyeket, akkor sem adták fel.

Ennek ellenére a nyolc hónapon át zajló levelezés nem járt eredménnyel, még mindig ott tart az ügy, hogy a tavasz során jönnek ellenőrizni a sertésfarmot, de hogy a meleg idő beköszöntével visszatér-e a búz, visszatérnek-e a legyek és a rágcsálók, azt nem lehet tudni.

Előre szeretném bocsátani, hogy az Éger Ág Alapítványnak semmi kifogása sincs az ellen, hogy a településen állattartással foglalkozzanak, hogy a szűkebb térségben néhány munkahelyet teremtsenek, de azt szeretné, hogy a településen mindenki az emberekhez illő körülmények között tudjon élni.

Lássuk, mi is történt ez alatt a nyolc hónap alatt!

Előzmények

A településről

Égerszög Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Edelényi járásban, Szendrőtől 17 km-re, Miskolctól 50 km-re északra fekszik. Zsáktelepülés, amely a legnépesebb az 1860-as években volt, amikor 77

lakóházban 633 fő élt. Ekkortól kezdve a település lakosságának száma folyamatosan csökkent, ma már 44-en lakják a települést, akiknek túlnyomó része 60 év feletti.

A település nevének országos ismertséget az 1954-ben felfedezett Szabadság barlang adott. E mellett a településen még további öt barlang található, amely 1995-ben az Aggteleki karszt és a Szlovák karszt barlangjaival együtt az UNESCO világörökség része lett.

A barlangok és a karszt jelenségek mellett Égerszög nevezetességei közé tartozik a műemlék református templom, nevezetesek még a település főutcáján bontatlan állapotban megmaradt perku-pai stílusú népi lakóházak, és a temető régi oszlopos fejfái. Az épített környezet mellett meg kell említeni a környező hegyeket, dombokat, a gazdag növény és állatvilágot, a csendet és a nyugalmat.

Az Alapítványról

Az Éger Ág Alapítvány 2003-ban alakult azzal a céllal, hogy Égerszög kulturális értékeit és örökségét megőrizze, továbbá a települést széles körben ismertté tegye. Szociális tevékenységként a családok segítségét is célul tűzte még, valamint a környezetvédelmét, állat és természetvédelmét, és a műemlékek védelmét. Ezek mellett fontosnak érzi, hogy felemelje szavát az igazságtalanság, a település és a településen élők érdekeit sértő ügyek, történések ellen.

A kistelepülés évente többször is benépesül az Alapítványnak köszönhetően. Több mint 10 éve már, hogy minden június végén megrendezésre kerül az Operafesztivál, amely immár hagyománnyá vált és olyan népszerűségnek örvend, hogy nem csak a környék településeiről, hanem a megyeszékhelyről, sőt még a fővárosból is látogatják. Fontos események a nyaranta megrendezett alkotótáborok is, amelyek során amatőr festők több napon keresztül tanulnak és alkotnak együtt, Égerszögön.

Az Alapítvány felújított egy régi népi lakóházat, amelyben kiállítási részt, közösségi teret, csúrszínpadot alakított ki. Ez a porta ad otthont a rendezvényeknek, helyet a település összejöveteleinek.

A helyzet kialakulása

A történet még a '60-as években kezdődött, a téjesztés idejében. Adva van egy kis zsákfalu Égerszög, ahol minden munkaképes ember tsz tag. A tsz elnökének egyszer eszébe ötlük, hogy van terményük, van földjük, vannak legelőik, de nincs hozzá állat, ami megegye, lelegelje. Ezen változtatni kell! Szarvasmarha tenyésztéssel kezdtek foglalkozni. A szarvasmarhatartáshoz istállóra van szükség, ezért építeni kezdtek egyet. Csakhogy akkor nem lehetett a falu belterületén állattenyésztő telepet létrehozni, ezért azt a megoldást választották, hogy kiszakítottak a település belterületéből egy darabot, 30 méterre a falu első háztól, azt külterületté nyilvánították és majorság³⁶ elnevezéssel odaépült a marhatelep.

A falusiak két kezükkel – beleértve a nőket is – felépítették a majorságot, a tsz pedig betelepítette a marhákat és munkát adott a falubelieknek.

A '80-as évek elején kiderült, hogy a szarvasmarhatelep nem kifizetődő, így felszámolták a majorságot, a tehének eltűntek, az épületet térdig érő trágyával átadták az enyészetnek, amelyben a múló idő megtette a magáét: a tető roskadozni kezdett, az ajtókat kitepte a szél, a dudva az égig ért.

Majd jött a rendszerváltás és a majorságot meg akarták vásárolni, de a tsz nem adta el. Évek múlva pedig a tsz jogilag megszűnt és kft lett belőle. A tsz elnök (már mint a kft vezetője) megöregedett és átadta lányának a kft vezetését.

Így jutunk el a 2012-es évhez, amikor a szomszéd település polgármestere bérbe veszi a majorságot, és elkezdi állattartással foglalkozni rajta. Az EU ad pénzt, az állam fizeti a közmunkásokat, és az új szabályozás³⁷ szerint bárhol létre lehet hozni állatok tartására telepet, a régi, elavult, romos épületek romjain is, felújítás nélkül.

Először tojótyúkók kerültek a majorságba, ami még nem zavarta a településen élőket. De hamarosan eladásra kerültek a tojótyúkók és egyszer csak 200 darab sertés vitott a faluban az első háztól 30 méterre, az égerszögi patak mellett, az égerszögi pálinkafőzde szomszédságában, az Aggteleki Nem-

³⁶ A major a nagyobb mezőgazdasági üzemek által a lakott területen kívül, a település határában kialakított istállók, terménytárolók, gazdasági épületek együttese.

³⁷ 2008. évi XLVI. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről. A törvény tartalmazza, hogy az önkormányzatok helyi rendeletben nem határozhatják meg a tartható állatok létszámát.

zeti Parkkal körülvett területen, a Natura 2000 területtől 200 méterre. A faluba betelepített 200 sertés elsősorban is fertelmes bűzt árasztott, s ez, s ez rögtön felvetette a kérdés: a falu lakóinak nincs joga a tiszta levegőhöz? Miért érünk kevesebbet, mint a disznók? Miért kellett megváltoztatni az állattartásról szóló törvényt úgy, hogy nincs korlátozva az állatok létszáma? Fontos a munkahelyteremtés, melyet a településen mindenki támogat, de miért kell mindezt a lakosok jogait letaposva a falun belül létrehozott sertéstelepen kialakítani? Megfulladunk a bűztől, ellepnek a patkányok és az egerek, a templomunkban, a házak ablakaiban kilószámra döngenek a házi legyek, nyáron agyon marnak a dandárok és minden véletlen kint maradt ételt ellepnek a csontkukacok.

Így nem lehet feléleszteni a haldokló falvakat, hisz még azokat is megölik, akik maradtak a falvakban és azokat is, akik beköltöztek a városokból ezekbe az évszázados kis falvakba.

A falusiak meg tűrnek, mert már megöregedtek, mert a tudásuk és tapasztalatuk sincs meg ahhoz, hogy mit lehetne tenni, mert életük során mindig becsapták őket, megalázták, eltiporták, elvették mindenüket. Apatikusak, reményvesztettek és befelé fordultak. Ezt használják ki. Hát ne hagyjuk! Tegyükk ellene!

A cselekvési lépések

Égerszög határában lévő majorságban 2012-ben megkezdődött a tojótyúk tartása zárt rendszerben, ami biztosítja, hogy semmilyen szaghatás sem éri a települést. Már a tojótyúk megérkezésekor a település lakossága az akkori polgármesterrel és képviselő testülettel közösen egy tiltakozó levelet fogalmazott meg. A tiltakozás tárgya már ekkor a sertéstelep létrehozása ellen irányult, amely szóbeszéd tárgyát képezte, annak ellenére, hogy a majorságba ekkor még tojótyúk érkeztek. A lakosságot és a település vezetését egyaránt felzaklatta, hiszen tudták, hogy egy sertéstelep mivel jár. Nem akarták ezt a sertéstelepet, így tiltakozó levelet fogalmaztak meg, melyet szinte valamennyi lakos alá írt (kivéve 2 főt). Nem volt egyszerű a településen élőknek a döntés az aláírás mellett vagy ellen, hisz nem kaptak megfelelő tájékoztatást a majorságba tervezett gazdálkodásról. Találgatások zajlottak, szóbeszéd alapján kezdődött az aláírásgyűjtés, hisz annak ellenére, hogy polgármester társa hívta a gazdálkodás vezetőjét a falugyűlésre, ő azon nem jelent meg és nem adott megfelelő információt a terveikről.

Hamar kiderült, hogy a tojótyúk tartása csak átmenet volt, azokat másfél év után eladták, és szép lassan sertések kerültek a tyúk helyére. A problémák pedig elkezdődtek (bűz és rengeteg légy). Ekkor döntött úgy az Éger Ág Alapítvány, miután a településről többen megkeresték, valamint tekintettel arra, hogy az alapító okiratban szerepel a környezetvédelem, hogy megpróbál tenni valamit, mert mint civil szervezetnek talán nagyobb az ereje, mintha egyenként lépnének fel a falu lakosai.

Első lépésként az Éger Ág Alapítvány a majorságot üzemeltetőhöz fordult információkért a megvalósult sertéstelep kapcsán. Ennek módja, hogy az Alapítvány meghívta egy közös beszélgetésre a sertéstelep tulajdonosát, azzal a céllal, hogy elinduljon az információ a lakosság felé, hogy ne találgatások legyenek, hanem állampolgárként tudjanak a helyiek arról, hogy mit terveznek, milyen következő lépések várhatóak. Ezek mellett, hogy kiderüljön az is: hány sertés van a telepen, megállt-e itt a létszám, vagy még bővíteni szeretnék? Célja volt a beszélgetésnek továbbá, hogy az égerszögiek megtudják azt is: mit tesznek az üzemeltetők a környezet megvédésért, a bűz elkerüléséért, a rágcsálók irtásáért.

Az Alapítvány meghívását a sertéstelepet működtető cég vezetője elfogadta. Az egyeztetésre nem egyedül érkezett, vele volt a sertéstelep alkalmazott állattenyésztő mérnöke is. A beszélgetés barátságos volt, az Alapítvány által előzetesen írásban elküldött kérdések mentén zajlott, amelyekre választ kapott a kuratórium. Legalábbis olyan embereknek, akik nem értenek az állattartáshoz, az állattartásra vonatkozó szabályokkal is most kezdenek ismerkedni, kielégítőek voltak a kapott válaszok.

A beszélgetésről jegyzőkönyv készült, amelyet a település valamennyi háztartásába eljuttatott az Alapítvány, hogy mindenki információhoz jusson és egy kicsit a kedélyek megnyugodjanak. Ugyanis a beszélgetés során a kérdések nagyobb részére megnyugtató válaszokat kaptunk. Sőt, a beszélgetést követően elkezdődött a sertéstelep náddal való körülkerítése, a környezet rendbetétele, a régi szemetek összegyűjtése és elszállítása. Úgy tűnt, hogy megoldódik a helyzet. Néhány nap múlva azonban, a hőmérséklet fokozatos emelkedésével kiderült, hogy a legnagyobb problémák: a bűz, a legyek, a bogarak nem tűntek el, sőt, e jelenségek fokozódtak és egyre elviselhetetlenebbé váltak a településen. Így lakosságot sem elégitették ki a

válaszok, ezért az Alapítvány a következő lépésre szánta el magát.

Az Éger Ág Alapítvány a hatóságokhoz fordult segítségért a sertéstelep üzemeltetésében tapasztalt hiányosságok miatt. Még mielőtt erre sor került volna, az Alapítvány jelezte a sertéstelep üzemeltetőjének, hogy a településen élők elégedetlenek azzal, hogy a fő problémák esetében semmilyen változás nem történt, ezért a hatóságok felé is jelzik elégedetlenségüket.

Első lépésben az Alapítvány az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatójához és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Környezetvédelmi Hivatal vezetőjéhez fordult. A levelekben bemutattuk, hogy a környezetet milyen mértékben veszélyezteti a sertéstelep azzal, hogy a Rét pataktól a sertések kb. 30-40 méterre vannak. A teleptől talán 100 méterre található a védett nádas és a Natura 2000-es terület. Esőzés esetén a felhalmozott trágya is veszélyt jelent, amely a patakba illetve az ásott kutakba kerülhet. A telepen nincs folyóvíz. A dolgozók a falu közkútjához járnak mosakodni.

Az Aggteleki Nemzeti Park arra hivatkozott, hogy az igazgatóság alapvető tevékenysége a természeti értékek védelme és megőrzése, és mivel a sertéstelepen nem terem mondjuk védett császár gomba, sőt semmilyen védett növény sem, ezért nem érdekli maga a sertéstelep. Teljesen mindegy, hogy milyen módon szennyezi a környezetet, ez nem tartozik az igazgatóságra.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Környezetvédelmi Hivatal a bejelentés alapján helyszíni ellenőrzést tartott a sertéstelepen, amelynek során hiányosságokat állapítottak meg, és amelyek megoldására a majorság határidőt kapott. Ezeket személyesen közölte velünk az ellenőrző szakhatóság, de ahhoz, hogy mindezt írásban is megkapjuk, többszöri telefonálásra, majd levélírássra volt szükség. Mindaddig, amíg a hivatalos válasz írásos formában nem érkezett meg, az Alapítvány nem tudta a lakosságot tájékoztatni arról, hogy hogyan is áll az ügy. A helyszíni ellenőrzést követően 2 hónap múlva megérkezett az írásos tájékoztató, melyet követően néhány napon belül tájékoztattuk az égerszögieteket.

Majd sor került a következő csapásra: a települést döbbenetes mennyiségű légy árasztotta el, amelyekről fotókat készítettünk és elküldtük a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Környezetvédelmi Hivatalba. Azt a választ kaptuk, hogy az ügyel keressük a Járványügyi és Állatvédelmi Osztályt.

Lassan kiderült az Éger Ág Alapítvány számára, hogy a sertésteleppel kapcsolatban felmerülő problémákat csak különböző hivatalokban próbálhatjuk meg orvosolni. Így az Aggteleki Nemzeti Parkot, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Környezetvédelmi Hivatalt és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Járványügyi és Állatvédelmi Osztályt a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Népegészségügyi Hivatal fogja követni és még a patak vizét vizsgálva a Katasztrófavédelmi Hivatal is következhet. S ki tudja még, hogy a fentiekben felsorolt hivatalok milyen további hivatalhoz fogják irányítani az Alapítványt. A hónapokon át tartó levelezéshez nem volt elég az, hogy jogszabályokat bújtunk, hogy a témához hozzáértőként tudjunk levelezni a hivatalokkal, illetve hogy értsük a hivatalok által a levelekbe idézett jogszabályokat, még az átláthatatlan hivatali rendszert is fel kellett fejteni ahhoz, hogy tudjuk, hová mivel lehet fordulni. Az azonban hamar világossá vált, hogy helyben, önkormányzati szinten vagy járási szinten, egyik ügyben sem lehetett eljárni, csak megyei szinten, illetve bármelyik hivataltól is kaptunk választ, azt mindig egy ember neve jegyezte, mégpedig a megyei kormányhivatal vezetője.

Mire valamennyi hivatallal lezárult a levelezésünk, december lett, és a meleg megszűntével a problémáink egy része is megszűnt, de mi lesz 2017 nyarán? Kezdődik minden előlről? Levélben tájékoztattuk a falut, amihez csatoltuk az Állategészségügyi, a Népegészségügyi és a Környezetvédelmi Hivatal legutolsó levelét. Itt tartunk most.

Szeretnénk ismételtlen leszögezni, hogy az Alapítvány célja ezekkel a vizsgálódásokkal nem egy személyes piszkálódás volt, hanem alapvető állampolgári jogok betarttatása és tiszteletben tartása. Ezek a jogok kivétel nélkül, mindenkit megilletnek. Minden embernek joga van a tiszta levegőhöz (bűz), minden embernek joga lakóhelyének tisztaságát, rendjét megóvni és ezt mástól is megkövetelni, és minden embernek joga és kötelessége környezetét megvédeni, megóvni a káros környezeti hatásoktól (patak vize, föld védelme), valamint minden állampolgárnak joga van a tiszta ivóvízhez.

Nincs gondunk az állatok tartásával, ha ezeket az alapvető jogokat az állattartók tiszteletben tartják. Mindenki végiggondolhatja, hogy jelen esetben ezek az alapvető állampolgári jogok sérültek-e. A legújabb jogszabályok szerint a sertéstelepet csupán regisztrálni kellett, nem engedélyköteles, mert valaha a tsz tartott a telepen marhákat. A legújabb állattartási törvény szerint annyi állatot

lehet tartani, amennyit az állattartó akar. Nincsenek korlátok, csak állatjóléti határok, környezetvédelmi szempontok és állampolgári jogokért történő felszólalások, harcok jöhetnek számításba. Állatjóléti szabályokhoz tartozik, hogy a sertések csak ivóvíz minőségű vizet ihatnak. Bár nincs bevezetve a víz a telepre, mégsem érdekelt senkit, hogy milyen vizet isznak az állatok, mert van egy papír arról, hogy a felhasznált víz ivóvíz-minőségű. Bár elgondolkodtató, hogy amennyiben be lenne vezetve az ivóvíz, akkor meddig tudná az égerszögi kút két település vízellátását is biztosítani?

A jogszabályok lehetővé teszik, hogy birtokvédelmi eljárást lehet indítani a szag miatt. Ez azért lenne nagyon érdekes, mert ezt az eljárást a jegyzőnek kellene lefolytatnia a saját főnöke, a polgármester ellen. Ezért fordultunk a megyei kormányhivatalhoz. Az ÁNTSZ-hez írt levelünkre gyakorlatilag egyetlen felmerülő kérdésünkre sem kaptunk semmilyen választ. Visszamentogattak a Környezetvédelmi Hivatalra. Abban az esetben, ha a telep károsítja a környezetet, lehet bírságot alkalmazni. Ki-ki eldöntheti, hogy ez a sertéstelep károsítja-e a környezetet, amikor nincs hígrágyatároló, amikor gyakran kinn vannak a sertések az udvaron, és amikor a tetőről lezúduló esővíz mossa ki a talajra a trágyalevet. Bár ebben az esetben kötelessége lenne, hogy legalább talajszennyezési díjat fizessen a tulajdonos, de még ezt sem teszi. Ezt az égerszögi önkormányzatnak kellene kiszabnia.

Most pedig elégedjünk meg ennyivel. A végső következtetést levonva, mindegyik főosztály a Környezetvédelmi Hivatalnak dobta vissza a feladatokat. Csak általuk, vagy velük tudjuk a jogainkat érvényesíteni. Amennyiben a következő évben nem történik érdemi változás, úgy a megyén túllépve fogjuk állampolgári jogainkat érvényesíteni.

Prága: udvar-rekonstrukció és lakossági részvétel

Nemzetközi kitekintés

EuCDN

Az itt következő cseh esettanulmány a közösségfejlesztők európai hálózatának (EuCDN European Community Development Network, korábban CEBSD) legutóbbi közös munkája során, a Közösségfejlesztés Európai Keretrendszere számára készült. 2012/13-ban elméleti anyagokat és esettanulmányokat készítettek a tagszervezetek³⁸, melyek magyar nyelvű közlése a 2014/4. számban kezdődött a projekt elméleti munkájáról szóló beszámolóval és egy lengyel esettanulmánnyal, majd 2015/2. számban folytatódott egy norvég és egy katalán esettanulmánnyal, míg a 2016/4. számban egy bolgár esettanulmány található. Folytatás a következő számokban. A szerk.

Prága IX. kerületének vezetése beépítette gyakorlatába egy korábbi, a helyi lakosok bevonásával megvalósult rekonstrukciós projektje tapasztalatait. A felújításra kijelölt belső udvarokat hosszú időn át elhanyagolták, s a lakosok azonnali megoldást követeltek. A kerület vezetése konzultálni kívánt az érintett helyszínek használóival egy olyan új terv kidolgozása érdekében, mely jól tükrözi igényeiket és javaslataikat. A felújítás sikeres megvalósítása érdekében fontos volt, hogy valamennyi érintett (fiatal családok, nyugdíjasok stb.) számára biztosítsák a döntéshozatali folyamatban való részvételt.

A projekt céljai

A projekt több, egymással összefüggő célt foglalt magában. Az első cél az volt, hogy a terek használatával kapcsolatos igényeik és elképzeléseik megfogalmazásával valamennyi érintett lehetőséget kapjon az elkövetkező rekonstrukció tervezési folyamatában való részvételre. A projekt másrészt arra törekedett, hogy az udvarok használatával

kapcsolatos javaslat kidolgozása érdekében létrehozzon egy együttműködő csoportot a telektulajdonosok, a lakosok és a helyi hatóságok képviselőinek részvételével. Az utolsó cél az volt, hogy az érintettek közti együttműködés erősítésén keresztül elmélyítsék a lakosok és a helyi kapcsolatát.

A projekt folyamata

A projektcélok alapján, első lépésként, létrehoztak egy részvételi csoportot. Prága IX. kerületének képviselői, építészek, helyi lakosok és a háztulajdo-

³⁸ Id. az angol nyelvű, 2014-ben megjelent kiadványt: Community Development in Europe – Towards a Common Framework and Understanding <http://eucdn.net/eucdn-launches-framework-community-development-throughout-europe/>

nosok képviselői egyaránt meghívást kaptak a csoportban való részvételre. A csoport legfontosabb feladata az volt, hogy konzultáljon valamennyi érintettel, és a cselekvési terv kidolgozása érdekében azonosítsa a projekt legfontosabb témáit.

A következő lépés egy, a helybéli háztartásokban megvalósuló közvélemény-kutatást szolgáló kérdőív kidolgozása volt. Az **Agora CE**³⁹ csak technikai támogatást nyújtott, a tartalmat teljes egészében a részvételi csoport tartotta kézben. A kérdőív az érintett területek aktuális használatának kérdéseire fókuszált. Ez a folyamat elősegítette a kulcszereplők azonosítását, és feltárta a helyi lakosok részvételi szándékát az érintett területek rehabilitációjában, továbbá segített abban, hogy felhívják a helyi lakosok figyelmét a projektre és a küszöbön álló változásokkal kapcsolatos javaslatokra.

Megtartották az első nyilvános találkozót, ahol a felmérés eredményeit bemutatták a helybélieknek. A találkozón részt vett a kerületi önkormányzat alkalmazásában álló építész is. A helyiek ezután a felmérés eredményei és saját személyes preferenciáik alapján kialakított munkacsoportokban vehettek részt. Ezek a csoportok egyedi javaslatokat dolgoztak ki a rekonstrukcióval kapcsolatban. A

³⁹ Az **Agora Central Europe** 1998-ban jött létre, s azóta aktív szerepet visz a cseh társadalom demokratikus fejlődésében. A szervezet célja a demokratikus alapelvek megerősítése a társadalom különböző szintjein. Bátorítja az állampolgárok részvételét a döntéshozatalban és nyilvános vitákkal szélesíti társadalmi konzultációs teret. Számos állampolgári részvétellel kapcsolatos projektet vezet önkormányzatokkal együttműködve. Az Agora tagja az EUCDN és a CEE CN hálózatainak és számos nemzetközi projektben dolgozott már.
www.agora-ce.cz

munkacsoportokat helyi lakosok, más kulcsszereplők és az építész képviselte. Az így megszületett javaslatokat egy következő közösségi beszélgetésen mutatták be, s itt választották ki a legjobb, megvalósításra szánt javaslatokat.

Ezt követően pályázatot írtak ki építési vállalkozásoknak, ma pedig már felhasználóikat szolgálják a felújított udvarok.

Módszerek

A projekt számos közösségfejlesztő módszert használt.

Először is részvételi csoportot hoztak létre. A csoportban önkéntes volt a részvétel, s a helybéli érintettek voltak többségben. Az előkészítő szakasz során a csoport több alkalommal találkozott; a találkozók kimenete a kérdéses területtel kapcsolatos személyes tapasztalatokon alapuló kérdőív lett.

A helyi lakosok igényeit és szempontjait a részvételi csoport által készített kérdőív segítségével megvalósított helyi felmérés alapján azonosították. A kérdőívben az állampolgárok kifejezheték a területek akkori állapotával kapcsolatos véleményüket, s megnevezhetik, hogy szerintük ezeknek milyen célokat kellene szolgálniuk. A kitöltött kérdőívek száma nem volt ugyan magas, ezek azonban segítettek beazonosítani az udvari területeket használó emberek csoportjait, s a későbbi szakaszokban a projekt ezekre az emberekre fókuszált.

A részvétel a terület valamennyi érintetti csoportját megszólító közösségi beszélgetéseket is magában foglalta. E találkozókat műhelyalkalmaknak tervezték, melyeken a résztvevők elmondhatják véleményüket, és megbeszélhetik a javasolt változásokat a kerületi önkormányzat képviselőivel. Az emberek nagyra értékelték annak lehetőségét, hogy bevonták őket a döntéshozatali folyamatba. A projekt során utolsóként használt módszert a munkacsoportok jelentették, melyek az udvarok használóinak igényeire alapozott specifikus javaslatokra fókuszáltak.

Eredmények

Befejezésül elmondhatjuk, hogy valamennyi célnkat elértük. Az Agora CE segítségével a részvételi

csoport elkészítette a kérdőívet és a teljes projekt kommunikációs stratégiáját. Valamennyi érintetti kör részt vett a döntéshozatali folyamatot befolyásoló csoportokban.

A projekt megerősítette a helyi emberek részvételi folyamatokba vetett bizalmát, illetve segítette bemutatni a kerületi önkormányzat szerveinek működését. Ugyanakkor informális állampolgári csoportok alakultak, melyek a projekt befejezése után is felléphetnek közösségi érdekek képviselőiben.

Fordította Farkas Gabriella

Kisközösségi rádiózás fiatalokkal és civilekkel a CIRMI-ben

Sélley Andrea

Az ötlet egy baráti társaságból pattant ki több mint három éve.⁴⁰ Arról beszélgettünk, hogy a közösségi rádiózás, amellett, hogy néhányan meg tudnák találni benne a helyüket, jó kis kreatív teret teremtenek annak a sok kis ügynek, gondolatnak, amiben nap mint nap pörgünk. Ez a maroknyi társaság, kint egy teraszon álldogálva, indította útjára a gondolatot, aztán forrásszerzés, képzések, műhelyek és toborzás vette kezdetét egy befogadó civil szervezetben megágyazva, a Szépmesterségek Alapítványában.

Amikor elindult a kezdeményezés, további hat civil szervezet állt az ügy mellé, s két cél fogalmazódott meg. Legyen fiatalok és civilek artikulációját fejlesztő szellemi tér, olyan, amelyet szabadon használhatnak azok, akik közéleti dolgokról, miskolciságról, szubkultúrákról akarnak beszélgetni, gondolatot megosztani. Olyan működés álljon fel továbbá a közös munka során, amihez mindenki saját tudása, szándéka és motivációja szerint tehet hozzá, s mindezt közösségi működtetéssel, átlátható módon, nyitott és együttműködésekre építő szándékkal.

A történetnek sok sarokpontja van, de kiemelhető a két éves építkező munkából a sokszínűség. Izgalmas és sok közös együtt töltött óra során alakult ki, hogy hogyan lett a Civil Rádió Miskolc elnevezésből CIRMI? Hogyan került nyílt pályázat útján a CIRMI-logó a nyilvánossági felületekre, hogyan szerveződtek az adások, aztán az adásnapok, a műsorrovatok, a hangot adó online tér, hogyan adtunk hírt magunkról, s hogy mennyire életünk részévé vált az önreflexió a Macskanyelv című műsorban, ami segíthet másokat is abban, hogy ha ilyesmit csinálnának, legyen rálátásuk, mintájuk.

Először néhány kísérleti adás ment le, amely egy képzés keretében szerkesztődött. Hét civil szervezet vett részt az első képzésben, próbálgatta szárnyait saját társadalmi üzenetük megfogalmazására. A Szomszédok című műsor például az első kísérleti adásban általam szerkesztődött, s ebben az embereket kérdeztük saját lakóhelyükről: milyen élet folyik ott, és hogyan érzik magukat a szomszédságukban, milyen kapcsolataik vannak szomszédjaikkal. Azzal a szándékkal tettük ezt, hogy bepillantassunk Miskolc város lakóinak mindennapi életébe, az együtt élők viszonyaira és a velük való beszélgetés során képet kapjunk lakókörnyezetükről, Miskolc városáról.

Megtanultuk közben a rádiózás rejtjelmeit, hogy mi a különbség az élő és a konzerv-adásban behozott műfajok között, s egyre több műsorötlet merült fel, egyre több fiatal csatlakozott. Egy év alatt eljutottunk oda, hogy kvázi 100 önkéntessel, 24 féle műsorral, heti 5 napon rádióztunk online. Rádióról lévén szó, általában azt kérdezték: és hányan hallgatják a CIRMI-t? E „furcsa” kérdés gyakran megosztó volt mind a baráti társaságokban, mind a rádiózásban jártasabbak körében. Igen. Furcsa kérdés ez, mert nem a hallgatók száma a legfontosabb, hiszen a közösségi rádiózásnak mások az értékei. Most, az utóbbi két évre visszatekintve, 22 638 plays in total volt az archív hallgatottság; 1140 archív anyagunk érhető el; jelenleg

⁴⁰ <https://soundcloud.com/civilradiomiskolc>

heti 2-3 napon van adás, s még további szebbnél szebb számadatokkal lehetne bemutatni ezt a kezdeményezést. De ebben a két évben sokkal fontosabb volt az együttlét, az együttgondolkodás, a különféle stábok, a témák kibontásáról való ötletelések, az új társak bevonása, a velük való gondolkodás, a személyes jelenlét, aminek legjobb módja az utcai kitelepülés, annak technikai feltételeinek kitalálása, az ehhez társuló közös utazások, szerkesztői és adásvezetői tehetségek gondozása, szóval az együttműködés.

A jövőben, ha az önkéntes kapacitások, a csatlakozók új irányokat hoznak, akkor a Macskanyelv szeretne azon gondolkodni, hogy mi is a valódi civil hír nekünk? Mik azok a civil ügyek, amikről szeretnénk beszélgetni, tudósítani? Nyitottak vagyunk azok felé, akik szívesen készítenek műsorokat saját kisközösségi ügyeikről, és akik hangot adnak a környezetükben felmerülő közéleti kérdéseknek, véleményeknek. A kezdeményezők célja ugyanis nem változott a két év alatt: a miskolciak figyelmét felhívni a fontos városi, önkormányzati ügyekre,

vitát folytatni azokról, lehetőséget adva különböző álláspontok megjelenítésére. Egyben a döntéshozók figyelmét is felhívni olyan problémákra, amelyek döntést, segítséget igényelnek. A legfontosabb, hogy rádióink közösséget teremthet, építhet, egyfajta agorát, virtuális városi teret képezve. Ehhez nyújt lehetőséget az immár bejegyzett Civil Rádió Miskolc Alapítvány, aminek célja: közéleti és ifjúsági aktivitás támogatása Miskolcon, a lakossági helyi kezdeményezések felkarolása céljából, közösségi "Civil Rádió Miskolc" alapításának, működtetésének támogatása és elősegítése, a közösségi rádiózás hazai elterjedésének segítése szakmai találkozók, tapasztalatcserék szervezésével, továbbá együttműködés más, hasonló jellegű hazai és külföldi rádiókkal, alapítványokkal és nonprofit szervezetekkel.

